

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит та оподаткування підприємницької
діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і аудит формування доходів підприємницької діяльності на
прикладі ПрАТ «ВИНОГРАДАР»
(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗФВН група бзф1

Васильєв Дмитро Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
1.1. Доходи в економічному розвитку підприємства: суть та значення.....	6
1.2. Нормативне регламентування обліку підприємницьких доходів виробничо-торговельних підприємств.....	13
1.3. Аналітичне забезпечення управління доходами підприємств	18
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ВИНОГРАДАР»	26
2.1. Характеристика виробничої діяльності та ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар»	26
2.2. Загальна організація обліку на підприємстві та документальне забезпечення формування доходів ПрАТ «Виноградар».....	35
2.3. Практичні аспекти обліку формування доходів діяльності ПрАТ «Виноградар».....	41
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ТА АНАЛІТИЧНА ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ДОХОДІВ	52
3.1. Методика аудиторської перевірки підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар».....	52
3.2. Аналітична діагностика підприємницьких доходів та результатів діяльності ПрАТ «Виноградар»	59
3.3. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькими доходами.....	72
ВИСНОВКИ	83
Список використаних джерел	90
Додатки	95

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Облікове забезпечення та аудит доходів підприємницької діяльності є одним з основних напрямів підвищення ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки. Проблематика національного обліку, його наближення до міжнародних регламентів потребують системних досліджень, оскільки вони впливають на вірогідність інформації щодо прийняття ефективних управлінських рішень.

В умовах нестабільності національної економіки України у період трансформаційних змін, спричинених повномасштабною агресією проти нашої держави, стійкий та конкурентоспроможний розвиток підприємств залежить від виважених управлінських рішень щодо зростання його прибутковості. Основною для формування фінансових показників підприємства є рівень отриманих доходів підприємницької діяльності. Підвищення ділової активності усіх учасників ринкової економіки зумовлює потребу забезпечення стратегічної альтернативи управління підприємницькими доходами на основі формування обліково-інформаційної бази та організації аудиторських процедур для прийняття управлінських рішень. Саме наявність достовірної облікової інформації та впровадження дієвої системи аудиту за реалізацією облікового процесу формування доходів є вкрай необхідним для формування загальної системи управління підприємством. Відтак, організаційні та практичні аспекти обліку та аудиту формування підприємницьких доходів в сучасних реаліях національної економіки набувають особливого значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань обліку і аудиту формування підприємницьких доходів присвячено праці таких науковців як: Белозерцев В.С., Будько О., Воскалько Н.М., Воскалько В.І. Волошина О.А., Воляник Г.М., Зюкова М.М., Вороніна В.Л. Лазаренко Р. Лисецький А.С., Чабан Г.В. Подмешальська Ю. В., Прокопенко А. Ю. Подолянчук О.А. Поліщук О.М. Полятикіна Л.І., Селіванова Н.М., Ревуцька А.О. Фельченко О.О., Побережна Н.М., Юр'єва І.А. Яворська Т.І., Однак,

враховуючи загострення політико-економічної ситуації в реаліях сьогодення, питання облікового забезпечення та аудиту формування підприємницьких доходів є актуальними та потребують дослідження на прикладі окремих суб'єктів національної економіки.

Мета і завдання роботи. Метою магістерської кваліфікаційної роботи є ґрунтовне опанування теоретико-методичними та практичними аспектами обліку та аудиту підприємницьких доходів в системі стратегічного розвитку національних підприємств. Задля досягнення зазначеної мети в роботі було опрацьовано та вирішено такі **завдання**:

- визначити сутність та роль формування підприємницьких доходів в економічному розвитку підприємств національної економіки;
- проаналізувати регламентування обліку підприємницьких доходів виробничо-торговельних підприємств;
- дослідити основні складові аналітичного забезпечення управління підприємницькими доходами суб'єктів господарювання;
- надати характеристику виробничої діяльності та ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар»;
- представити загальну організацію обліку на підприємстві та документальне забезпечення формування доходів ПрАТ «Виноградар»;
- визначити практичні аспекти обліку формування підприємницьких доходів діяльності ПрАТ «Виноградар»;
- визначити основні методичні та організаційні аспекти проведення аудиторської перевірки підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар»;
- провести аналітичну діагностику підприємницьких доходів та результатів діяльності ПрАТ «Виноградар»;
- надати рекомендації щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькими доходами виробничо-торговельних підприємств.

Об'єктом дослідження є виробничо-торгівельна діяльність ПрАТ «Виноградар», спрямована на формування підприємницьких доходів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційно-практичні аспекти обліку та аудиту формування підприємницьких доходів суб'єктів національної економіки.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи були використані як загально-наукові так і специфічні методи дослідження: вивчення теоретико-методичних аспектів за допомогою монографічного методу; здійснення теоретичних узагальнень та формування висновків - за допомогою абстрактно-логічного методу, економічна діагностика формування доходів підприємства здійснювалася з використанням методів системного аналізу та таких статистичних методів, як побудови ряду динаміки, порівняння показників, формалізація інформації графічним та табличним методом. Для визначення впливу факторіальних ознак на прибутковість досліджуваного підприємства було застосовано інструментарій економіко-статистичного моделювання з побудовою регресійних моделей.

Інформаційною базою при підготовці магістерської кваліфікаційної роботи були використані національні регламентації облікового забезпечення формування підприємницьких доходів, проведення аудиторських процедур, НП(С)БО, монографічні дослідження та наукові публікації з обліку та аудиту підприємницьких доходів, професійні періодичні публікації фахівців-практиків у сфері обліку та аудиту, навчальні видання. Практичні аспекти з формування облікової інформації про підприємницькі доходи, документального оформлення господарських операцій та їх формалізація реєстрах аналітичного та синтетичного обліку, а також у податковій та фінансовій звітності були досліджено за матеріалами ПрАТ «Виноградар»

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Доходи в економічному розвитку підприємства: сутність та значення

Доходи підприємницької діяльності складаються з суми коштів, які вони отримують від реалізації товарів або послуг. Ось кілька основних джерел доходів для торговельних підприємств.

Продаж товарів: Це основне джерело доходу для торговельних підприємств. Підприємства купують товари у виробників або оптових постачальників за оптовими цінами, а потім реалізують їх кінцевим споживачам за роздрібними цінами, отримуючи прибуток від різниці між оптовою та роздрібною ціною

Послуги: Деякі торговельні підприємства надають додаткові послуги разом з продажем товарів. Ці послуги можуть включати доставку, монтаж, обслуговування та інші сервіси, які можуть становити додаткове джерело доходу

Комісійні відсотки: Торговельні підприємства можуть отримувати доходи від продажу товарів від інших виробників або продавців за умови, що їм виплачується комісійний відсоток від обсягу продажу. **Лояльність та програми**

винагород: Торговельні підприємства можуть впроваджувати програми лояльності для залучення та утримання клієнтів, що може призвести до збільшення продажів та збільшення доходів. **Реклама та спонсорство:** Деякі торговельні підприємства отримують доходи від реклами та спонсорських угод з іншими компаніями, що може бути додатковим джерелом доходу

Ці джерела доходу можуть варіюватися в залежності від типу торговельного підприємства, його специфіки та стратегії бізнесу.

Процедура формування доходів торговельних підприємств включає кілька кроків та етапів, які вони зазвичай виконують для отримання прибутку від своєї діяльності. Ось загальна процедура формування доходів для торговельних

підприємств. Обрання асортименту товарів: Торговельні підприємства визначають асортимент товарів, які вони планують продавати. Це може бути широкий асортимент товарів або спеціалізований асортимент товарів, залежно від стратегії підприємства та потреб ринку. Закупівля товарів: Після визначення асортименту товарів торговельне підприємство закуповує товари у виробників або оптових постачальників. Це може включати переговори щодо цін, умов поставок та інших деталей закупівлі. Організація збуту: Товари розміщуються в торгових точках або інтернет-магазинах для продажу. Торговельне підприємство може вести додаткові маркетингові заходи для залучення клієнтів, такі як реклама, акції та розпродажі. Продаж товарів: Клієнти купують товари в торговельних точках або онлайн-магазинах. Торговельне підприємство отримує прибуток від продажу товарів.

Обробка платежів та ведення обліку: Після продажу товарів торговельне підприємство обробляє платежі від клієнтів та веде облік доходів та витрат. Це може включати ведення бухгалтерського обліку, контроль за запасами та інші адміністративні процеси.

Аналіз та оптимізація: Після закінчення періоду діяльності торговельне підприємство проводить аналіз своїх доходів, витрат та загальної фінансової ефективності. На основі цього аналізу вони можуть приймати рішення щодо оптимізації бізнес-процесів та стратегії розвитку.

Ця процедура формування доходів може варіюватися в залежності від типу торговельного підприємства, його розміру та специфіки діяльності.

Економісти мають різні визначення доходу та різні способи його вимірювання, зосереджуючись на доходах, заощадженнях, споживанні, виробництві, державних фінансах, капітальних інвестиціях чи інших темах.

Так, наприклад, Попович О.В., Діденко Н.Ю. зауважують, що основна частина доходів підприємства є джерелом відшкодування понесених підприємством поточних витрат, пов'язаних із здійсненням фінансово-господарської діяльності; частина отриманих доходів виступає джерелом виплат податкових платежів до державного та місцевих бюджетів; основним джерелом

формування фінансового результату підприємства. Отримані підприємницькі доходи виступають основним джерелом самофінансування підприємства в майбутньому [37, с. 977]

Основні особливості поняття « доходи» зображені на рис. 1.1.

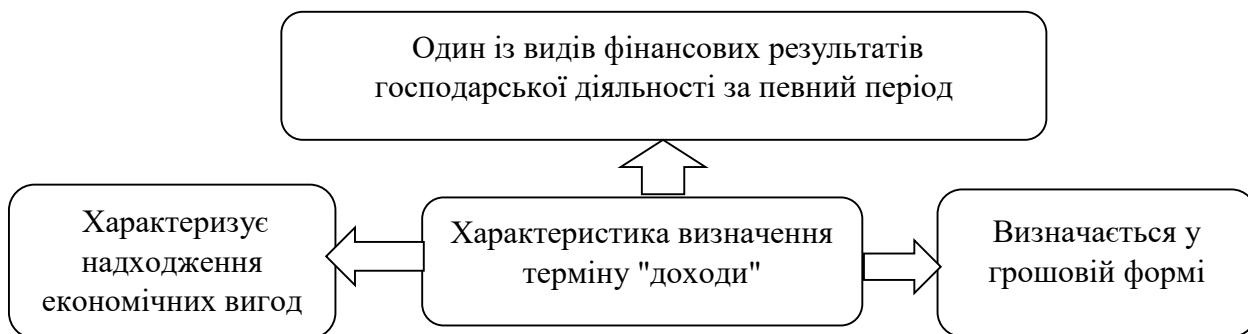

Рис. 1.1. Характеристика терміну «доходи»

Джерело: складено за даними [36, с. 37]

Отже, в загальному розумінні, дохід — це гроші, які ви отримуєте в обмін на свою працю або продукцію. Дохід може мати різні визначення залежно від контексту, наприклад, оподаткування, фінансового обліку чи економічного аналізу.

Для більшості людей доходом є їхній загальний заробіток у формі заробітної плати, прибутку від їхніх інвестицій, розподілу пенсій та інших надходжень.

Для підприємств дохід – це дохід від продажу послуг, продуктів, а також будь-які відсотки та дивіденди, отримані щодо їх грошових рахунків і резервів, пов'язаних з бізнесом.

Дохід зазвичай стосується суми грошей, власності та інших переказів вартості, отриманих протягом встановленого періоду часу в обмін на послуги або продукти.

Схематично отримання доходу підприємствами можна представити наступним чином (рис. 1.2)

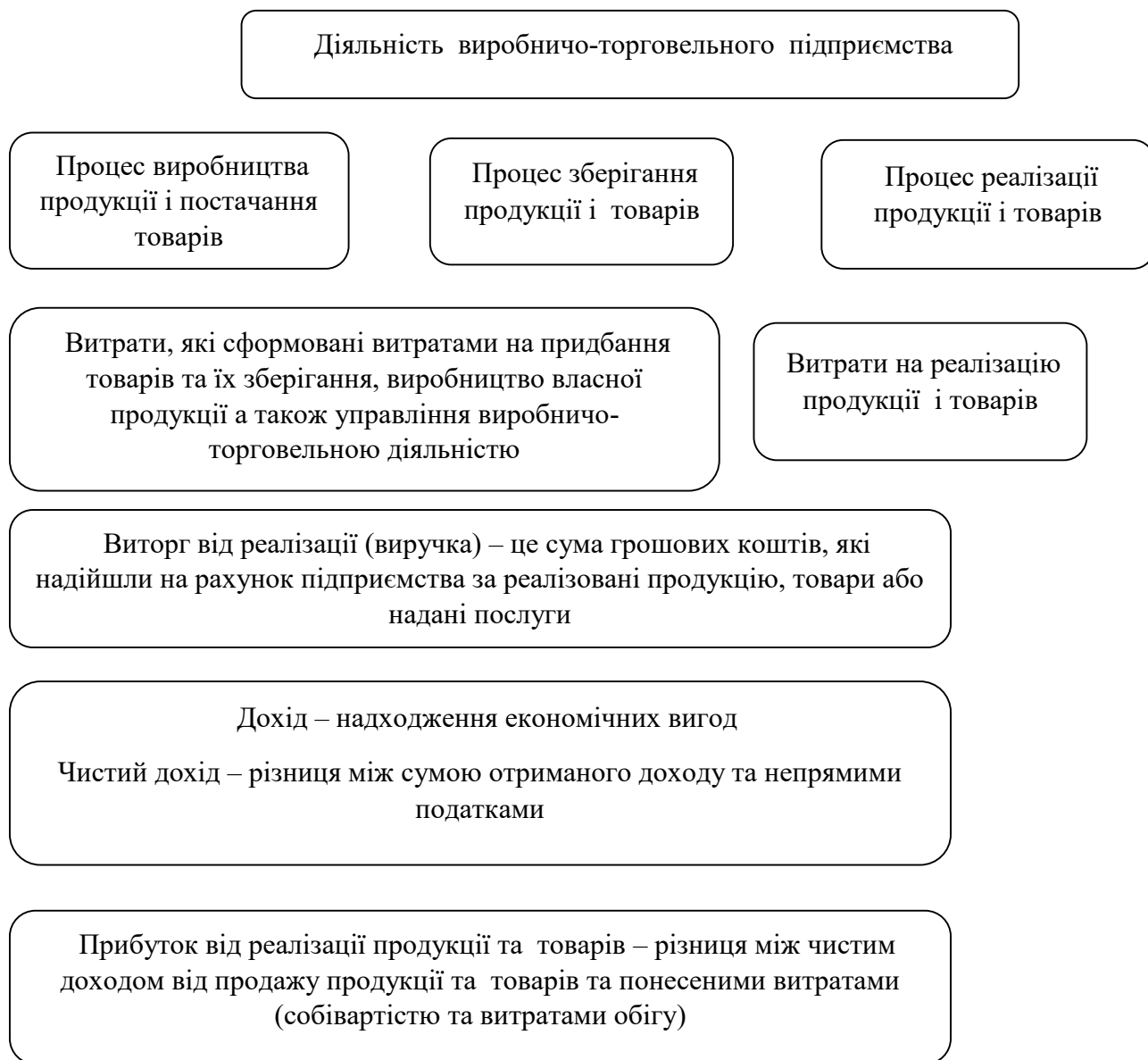

Рис. 1.2. Взаємозв'язок між виручкою, доходом та прибутком від реалізації продукції та товарів

Джерело: складено автором

У підприємницькій діяльності є таке розуміння як оподатковуваний дохід – це дохід, який визначений згідно з податковим законодавством.

Органи фінансового регулювання, компанії та інвестори зосереджуються на річній фінансовій звітності підприємств, яка готується відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (GAAP).

Оподатковуваний дохід. Для цілей податку на прибуток Податковий кодекс намагається визначити дохід, щоб відобразити фактичне економічне становище платників податків. Загальна система оподаткування застосовується до особистих доходів платників податків (окрім доходів, які не оподатковуються) з усіх джерел і компенсує такі доходи вирахуванням витрат і збитків для визначення оподаткованого доходу.

Дохід від бізнесу: дохід за GAAP. Більшість підприємств, включаючи всі публічні компанії, використовують стандартні методи та методи фінансового обліку, тобто загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP), щоб визначити свій дохід і вартість. Аудовані фінансові звіти, складені відповідно до цих правил, є обов'язковими для публічних компаній. Інвестори оцінюють фінансові звіти підприємств і використовують їх для порівняння показників компаній в одній або різних галузях.

Розрахунки GAAP не включають тип відхилень від державної політики, які втілені в податковому кодексі. Ці дві системи використовують різні часові стандарти для визнання доходів і витрат. Як правило, знімок доходу та вартості бізнесу, визначений за допомогою GAAP, дає картину доходу та вартості бізнесу, яка часто ближча до економічної реальності, ніж результати податкового обліку.

В міжнародній практиці розглядають три основні види доходу: зароблений, пасивний і портфельний.

Зароблений дохід включає заробітну плату, зарплату, чайові та комісійні.

Пасивний або незароблений дохід може надходити від оренди майна, роялті та товариства з обмеженою відповідальністю.

Портфельний або інвестиційний дохід включає відсотки, дивіденди та приріст капіталу від інвестицій.

Підприємства формують свої доходи та розмежовують їх у залежності від подальших цілей. Тобто, отримані доходи мають бути класифіковані та згруповані за певними ознаками.

Наприклад, класифікація доходів з метою управління може бути проведена за різними критеріями, що дозволяють краще розуміти природу та джерела доходів підприємства:

1. За джерелом отримання

- операційні доходи: отримані від основної діяльності підприємства, такі як продаж товарів або послуг
- неопераційні доходи: доходи, отримані не через основну діяльність, наприклад, відсотки, дивіденди або прибуткові відрахування

2. За природою доходів:

- фіксовані доходи: ті, які підприємство може передбачити та розрахувати заздалегідь
- змінні доходи: ті, що залежать від рівня продажів, вартості виробництва тощо

3. За джерелами прибутку

- власні доходи: отримані від основної діяльності підприємства
- зовнішні доходи: отримані від інших джерел, таких як інвестиції чи партнерські угоди

4. За часовою перспективою

- поточні доходи: отримані впродовж поточного звітного періоду
- майбутні доходи: доходи, що очікуються в наступних звітних періодах, наприклад, від контрактів, укладених на майбутнє

5. За функціональним використанням

- операційні доходи: отримані в результаті основної діяльності підприємства (діяльності, яка спрямована на виробництво та реалізацію власно виробленої продукції, закупівлю та продаж купівельних товарів, надання послуг, виконання робіт іншим суб'єктам)
- неопераційні доходи: доходи, які не пов'язані з основною діяльністю, наприклад, від операцій з купівлею-продажем іноземної валюти, відображенням курсових різниць за операціями з нерезидентами, нерухомістю або фінансовими операціями

Більш деталізована класифікація доходів представлена в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Узагальнена класифікація доходів підприємницької діяльності

Напрямок використання	Ознака класифікації	Вид доходу
1	2	3
Бухгалтерський підхід		
Для облікового процесу та звітності	За видами діяльності	Доходи, отримані від операційної, фінансової, інвестиційної, іншої діяльності підприємств
	За віднесенням до звітних періодів	Доходи минулих періодів, поточні доходи, доходи майбутніх періодів
	За напрямками використання активів	Відсотки, дивіденди, роялті
Для альтернативності системи оподаткування		Доходи, які враховуються для розрахунку бази оподаткування податком на прибуток, єдиним податком, ПДФО і такі, які не враховуються
Управлінський підхід		
Для прогнозних цілей	За можливістю планування	Планові доходи, які сформовані у результаті бюджетування або отримані поза бюджетом
	За впливом інфляційних процесів	З високим, середнім та низьким ризиком знецінення вартості – в залежності від зміни курсу НБУ та рівня інфляції
	За можливістю передбачення	Звичайні – доходи, що отримуються у результаті звичайної діяльності, надзвичайні
Для управлінських цілей	За впливом управлінських рішень	Релевантні – ті доходи, які сформовані за результатами прийняття управлінських рішень, нерелевантні – доходи, що не залежать від прийняття рішень
	За можливістю вибору	Альтернативні – доходи, які сформовані в результаті процесу диверсифікації діяльності
	За ступенем регулювання	Контрольовані – доходи, що підпадають під контроль операцій управлінським персоналом, неконтрольовані
	За ступенем ризику отримання	доходи, формування яких має суттєвий ризик та /або має низький ризик
Для контролю	За центрами відповідальності	доходи, сформовані за центрами прибутку, за центрами доходу

Джерело: складено за даними [48, с. 105]

Таким чином, вивчаючи різні джерела визначено, що доходи доцільно розглядати надходжень, отриманих у результаті його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигід, одержаних внаслідок використання в господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику.

1.2. Нормативне регламентування обліку підприємницьких доходів виробничо-торговельних підприємств

Відображення в обліковій системі виробничо-торговельних підприємств процесу формування доходів підприємницької діяльності може бути регламентовано або національними стандартами обліку або міжнародними стандартами обліку. Перелік підприємств, які мають обов'язково застосовувати МСБО та МСФЗ визначено Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємств». Підприємства, які не включені до такого переліку, застосовують національні стандарти обліку. Основними стандартами, що регламентують формування підприємницьких доходів є такі (рис. 1.3)

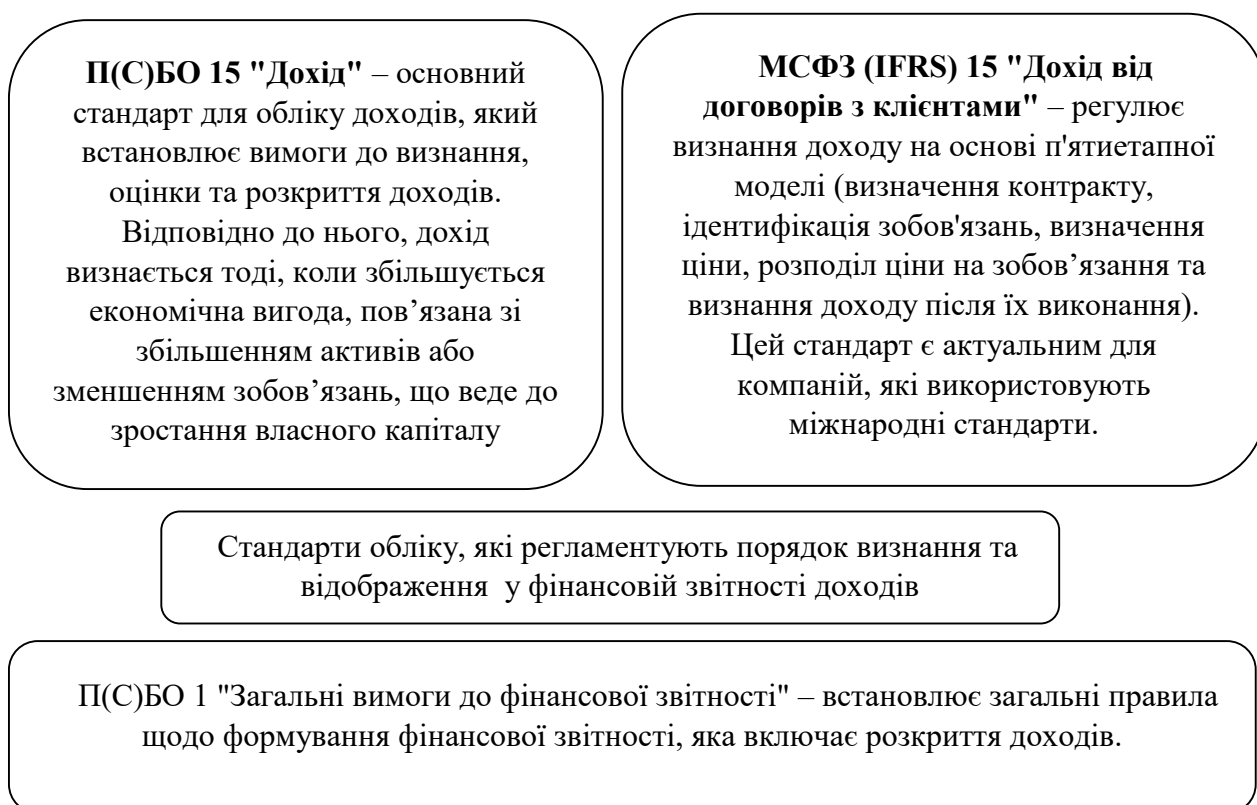

Рис. 1.3. Регламентація підприємницьких доходів

Джерело: складено автором

Інформація про доходи розкривається як згідно з національними та з міжнародними стандартами у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний

дохід) та у Звіті «Про прибутки та збитки» (рис. 1.4.). Зміст Приміток, що деталізують показники фінансової звітності, стосовно відображення доходів суттєво відрізняється, що потребує гармонізації форм фінансової звітності (зокрема, Приміток до річної фінансової звітності) з вимогами МСФЗ.

Розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності		
	У національних стандартах бухгалтерського обліку	У Міжнародних стандартах обліку і звітності
Основна інформація	«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) Інші операційні доходи Дохід від участі в капіталі Інші фінансові доходи Інші доходи Сукупний дохід за його складовими (тобто без рахунків 7 класу) Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування Дохід від благодійної допомоги» [8]	«Звіт про прибутки і збитки Дохід від звичайної діяльності (подається окремо процентний дохід, обчислений з використанням методу ефективного відсотка) Інший дохід Інший сукупний дохід та частка іншого сукупного доходу асоційованих або спільних підприємств, облік яких здійснюється за методом участі у капіталі в розрізі можливої подальшої перекласифікації у прибуток або збиток» [13]
Додаткова інформація	«Примітки до річної фінансової звітності Облікова політика щодо визнання доходу, включаючи спосіб визначення ступеня завершеності робіт, послуг, дохід від виконання і надання яких визнається за ступенем завершеності Розподіл доходу за кожною групою доходів Сума доходу за бартерними контрактами в розподілі за групами доходів Частка доходу за бартерними контрактами з пов'язаними сторонами» [12]	«Якісна і кількісна інформація про: - договори з клієнтами; - суттєві судження, а також зміни в судженнях; - будь-які активи, визнані внаслідок витрат на отримання або виконання договору з клієнтом» [11]

Рис. 1.4. Відображення інформації про підприємницькі доходи у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами

Джерело: складено за даними [8, с. 199]

Представимо загальний алгоритм зіставлення доходів та витрат за видами діяльності та їх систематизацію у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» при визначенні фінансового результату підприємства (рис. 1.5).

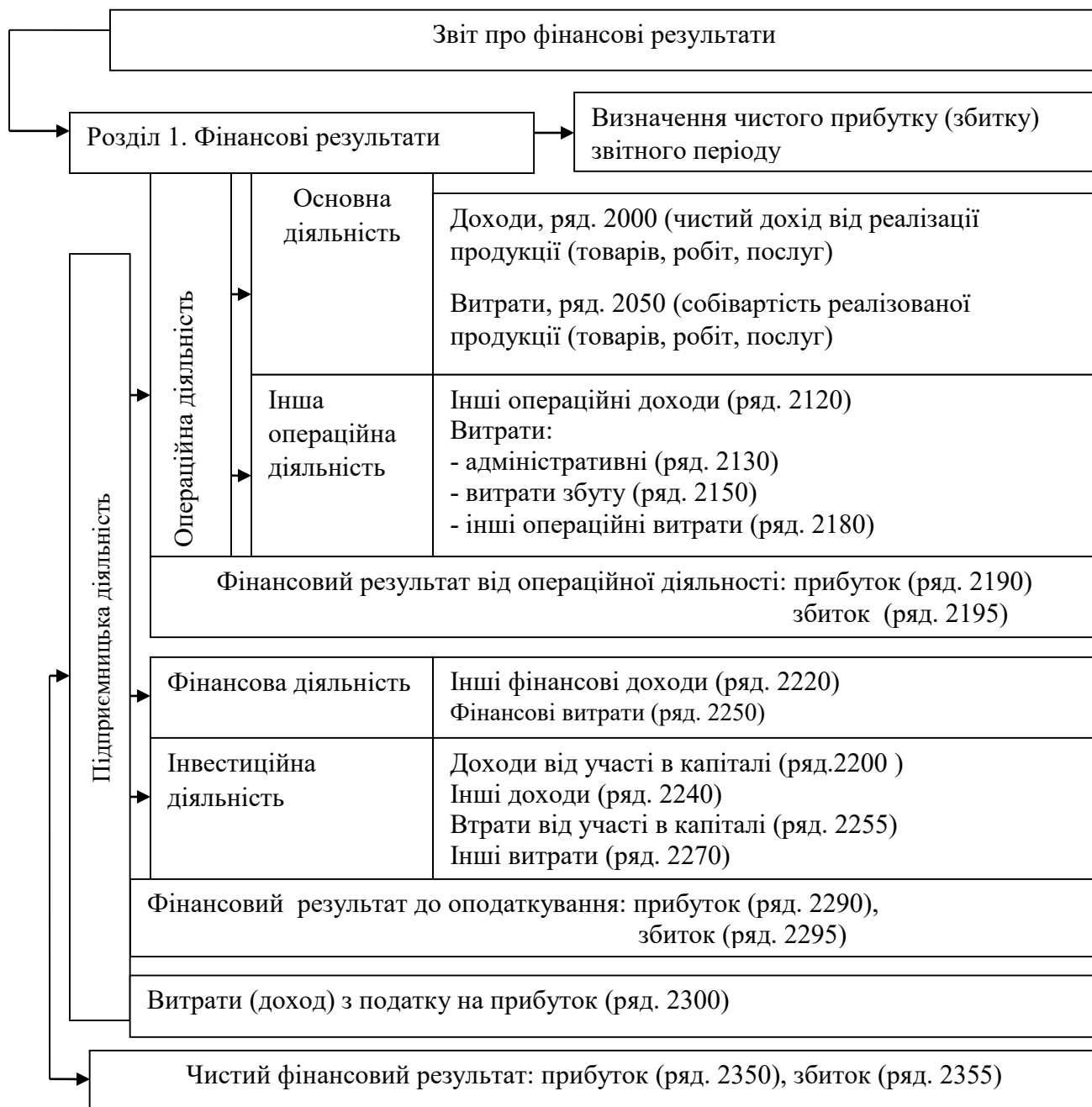

Рис. 1.5. Формалізація доходів підприємницької діяльності у формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»

Джерело: складено за даними [25]

Облікове відображення отриманих доходів відбувається із застосуванням наступних рахунків (рис. 1.6).

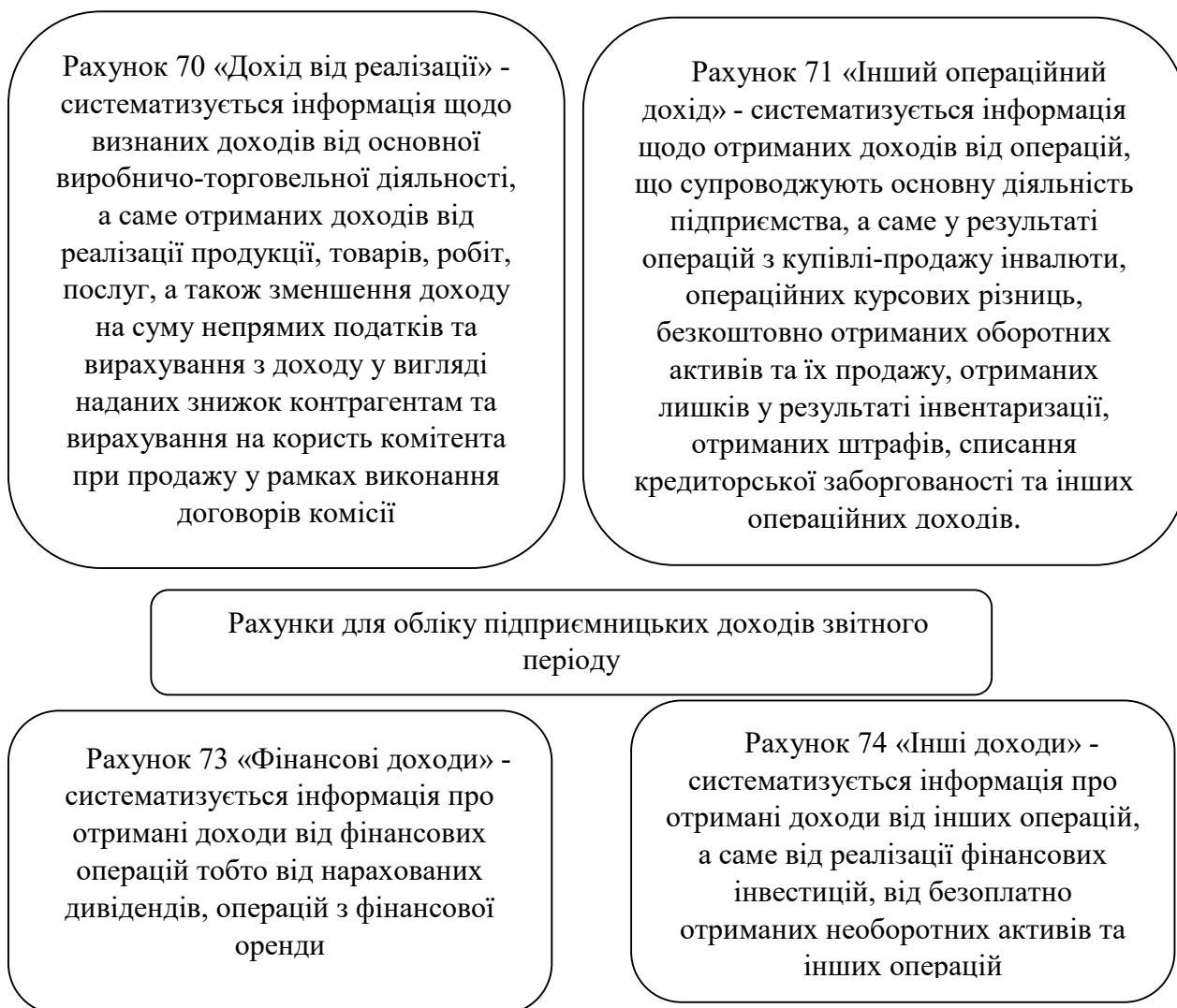

Рис. 1.6. Облікове відображення підприємницьких доходів

Джерело: складено за даними [31]

У виробничо-торгівельній сфері функціонують суб'єкти підприємництва, які відносяться до великого, середнього, малого та мікро підприємництва.

Різниця у порядку визнання доходів підприємницької діяльності з метою обчислення податкових зобов'язань залежить від системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу (рис. 1.7)

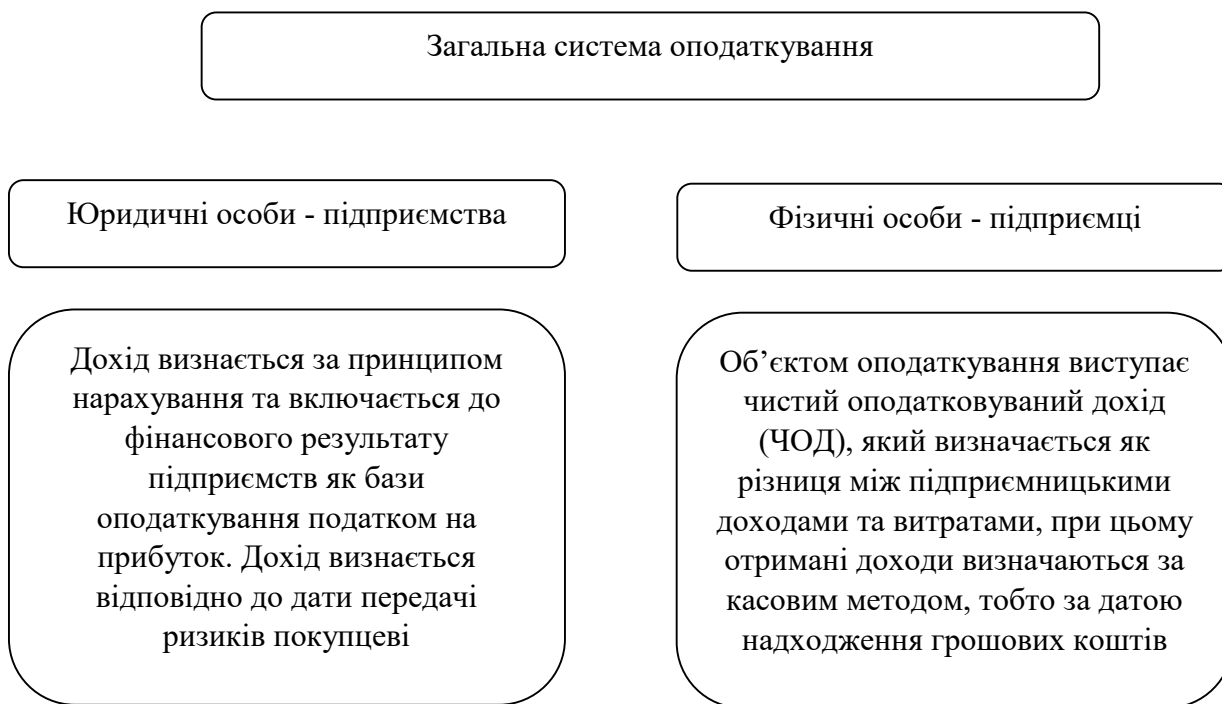

Рис. 1.7. Особливості визнання доходу при загальній системі оподаткування

Джерело: складено за даними [32]

При спрощеній системі оподаткування, яку можуть застосовувати юридичні та фізичні особи мікро підприємництва отриманий ними дохід є об'єктом оподаткування єдиним податком. Визнається такий дохід за датою надходження грошових коштів від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. Також до доходу включаються безоплатно отримані суб'єктами мікро підприємництва активи. При спрощеній системі заборонено вести бартерні розрахунки. А отже, якщо дохід буде отриманий у результаті бартерних операцій, він буде визнаний але буде підлягати подвійному оподаткуванню з урахуванням обраної ставки єдиного податку у розмірі 3% або 5%. Тобто буде сплачуватися відповідно 6% або 10% від суми бартерного доходу.

1.3. Аналітичне забезпечення управління доходами підприємств

Аналітичне забезпечення управління доходами торговельних підприємств включає в себе використання різноманітних аналітичних інструментів та методів для збору, аналізу та використання даних з метою оптимізації доходів (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Аспекти аналітичного забезпечення управління доходами

Джерело: складено автором

Загалом, аналітичне забезпечення управління доходами допомагає торговельним підприємствам приймати обґрунтовані рішення та оптимізувати свою діяльність з метою досягнення більш високих фінансових показників.

Прогнозування продажів є важливою складовою стратегічного планування та управління доходами для торговельних підприємств. Цей процес дозволяє підприємствам передбачати майбутні обсяги продажів на основі аналізу історичних даних, ринкових тенденцій, економічних показників та інших факторів. Ось кілька ключових кроків у процесі прогнозування продажів

Збір та аналіз даних: Початковий етап включає збір історичних даних про продажі. Це може включати обсяги продажів за попередні періоди, аналіз сезонності, підрахунок середніх значень, вивчення впливу маркетингових заходів та інших факторів.

Вибір методу прогнозування: Існують різні методи прогнозування, такі як методи часових рядів, методи експертних оцінок, методи машинного навчання та інші. Вибір конкретного методу залежить від доступності даних, складності моделі, точності прогнозу та інших факторів.

Розробка прогнозів: На основі аналізу даних та вибраного методу прогнозування розробляються прогнози обсягів продажів на майбутні періоди. Прогнози можуть бути розроблені для різних часових періодів, наприклад, для місяців, кварталів або років

Перевірка та коригування: Після розробки прогнозів вони перевіряються на адекватність та точність за допомогою порівняння з реальними даними. У разі необхідності прогнози можуть бути скориговані або вдосконалені

Використання прогнозів в управлінні: Отримані прогнози використовуються для стратегічного планування, бюджетування, прийняття рішень щодо запасів, виробництва та маркетингових заходів. Вони допомагають підприємствам планувати свою діяльність заздалегідь та ефективно управляти ресурсами

Оптимізація доходів торговельних підприємств - це процес максимізації прибутку та ефективності виробничо-торговельної діяльності. Для досягнення цієї мети можна використовувати різноманітні стратегії та підходи

Аналіз асортименту товарів: Важливо періодично оцінювати асортимент товарів та визначити, які товари приносять найбільші прибутки. Популярні товари можна просунути активніше, а менш вдали видалити з асортименту

Ціноутворення: Правильне ціноутворення може значно вплинути на прибутковість підприємства. Важливо збалансувати ціни таким чином, щоб вони були конкурентоспроможними, але при цьому забезпечували достатній рівень прибутку.

Стратегії реклами та маркетингу: Використання ефективних рекламних та маркетингових стратегій допомагає залучати більше клієнтів та збільшувати обсяги продажів. Це може включати рекламні кампанії, акції, знижки та програми лояльності

Оптимізація запасів: Ефективне управління запасами може допомогти зменшити витрати та оптимізувати оборотні кошти. Важливо визначити оптимальні рівні запасів та підтримувати їх на необхідному рівні.

Розвиток інтернет-торгівлі: Розвиток електронної комерції може стати додатковим джерелом доходів для торговельного підприємства. Створення онлайн-присутності та інтернет-магазину дозволить розширити аудиторію та збільшити продажі.

Аналіз конкурентів: Слід вивчати конкурентів та їхні стратегії, щоб зрозуміти, як можна покращити власну діяльність та збільшити конкурентоспроможність

Постійне вдосконалення: Важливо постійно вдосконалювати процеси та стратегії роботи, а також реагувати на зміни в економічному середовищі та на ринку

Ці стратегії можуть бути використані окремо або у поєднанні для досягнення оптимальних результатів у формуванні доходів торговельного підприємства

Основні етапи управління підприємницькими доходами можна представити наступним алгоритмом (рис. 1.9).

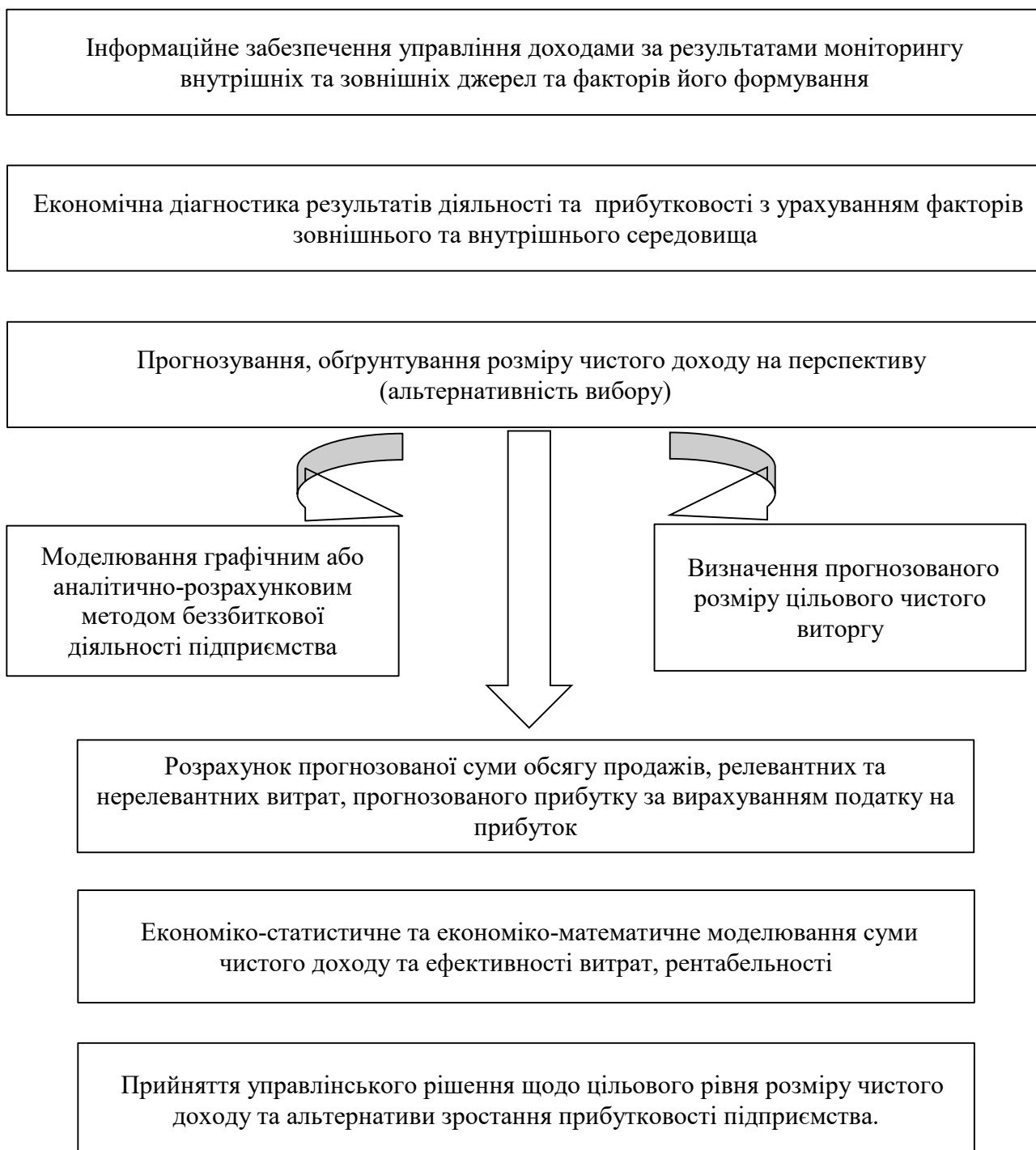

Рис. 1.9. Алгоритм управління підприємницькими доходами

Джерело: складено за даними [24]

З метою прийняття та впровадження стратегічних альтернативних рішень щодо максимізації підприємницьких доходів має бути обґрунтована та впроваджена стратегія управління доходами

При розробці стратегії управління підприємницькими доходами слід акцентувати увагу саме на операційних доходах підприємства. Пріоритетним інструментарієм в управлінні операційними доходами на основі управлінського обліку вважається CVP – аналіз, або як його інтерпретують «взаємозв'язок витрат, обсягу продаж і прибутку». Основними показниками, які розраховуються за результатами CVP – аналізу є наступні (рис. 1.10)

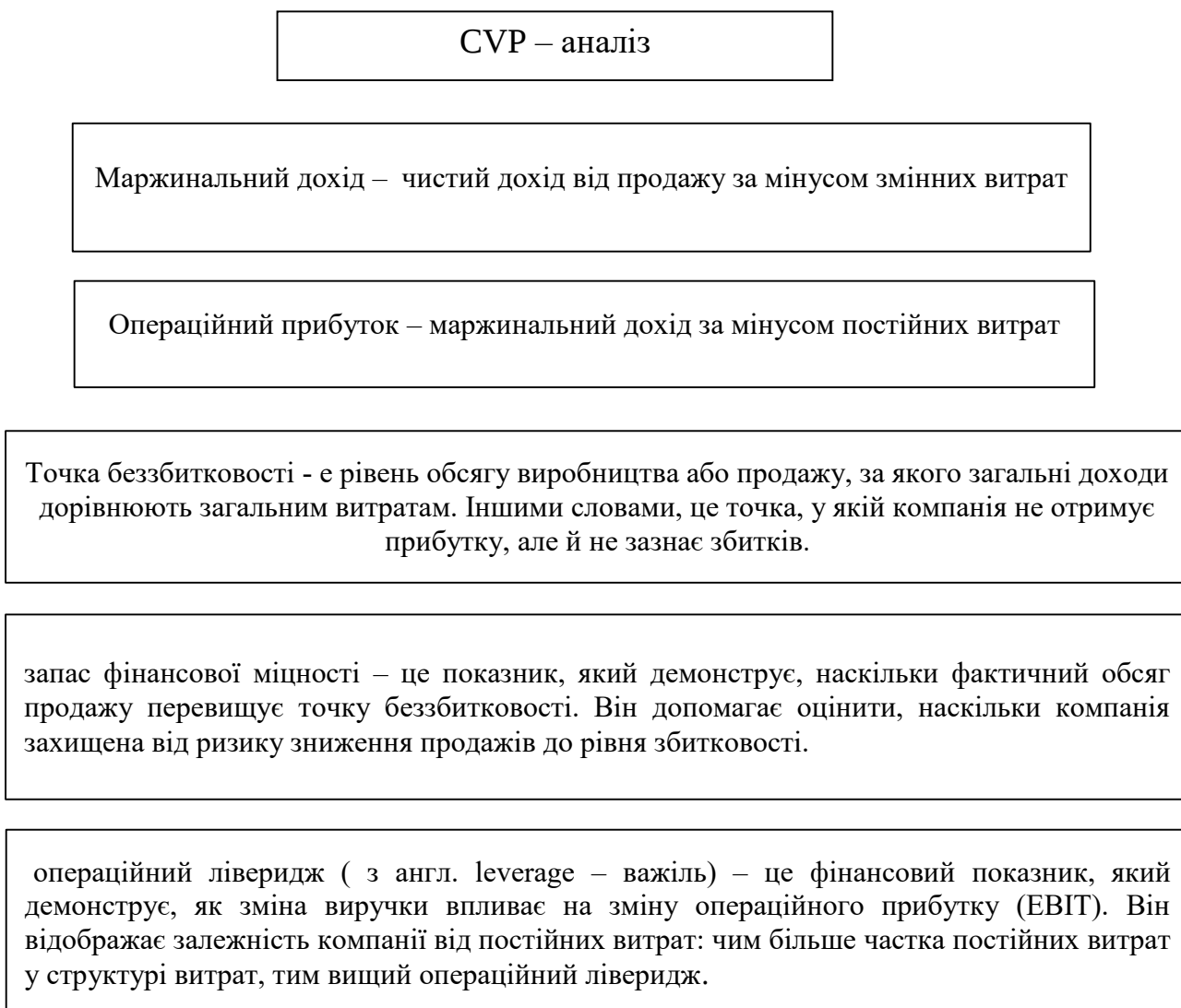

Рис. 1.10. Основні показники операційного аналізу

Джерело: узагальнено автором

Важливе місце в управлінні доходами підприємницької діяльності належить аудиту як формі контролю за формуванням показників отриманих підприємницьких доходів. Аудит як форма контролю є важливим інструментом, що сприяє прозорості, відповідальності та ефективному управлінню компанією, забезпечуючи стабільність і розвиток бізнесу.

Основні функції аудиту як форми контролю

Перевірка достовірності інформації – аудит забезпечує впевненість у точності фінансової та управлінської інформації, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення

Виявлення помилок та шахрайства – аудитори можуть виявити неточності, навмисні помилки чи ознаки шахрайства, що знижує фінансові та репутаційні ризики компанії

Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю – аудит допомагає виявити слабкі місця в системах контролю, рекомендувати вдосконалення та сприяти підвищенню ефективності управління.

Забезпечення відповідності законодавству та стандартам – аудитори перевіряють дотримання нормативних вимог, що допомагає компанії уникати санкцій та штрафів. Захист інтересів зацікавлених сторін – аудит створює довіру до компанії з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки забезпечує об'єктивну оцінку її діяльності

Аудит виконує критичну роль у створенні довіри до компанії серед інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки забезпечує об'єктивну оцінку її фінансового стану, прозорість операцій та дотримання законодавчих норм. За результатами аудиту інвестори отримують підтвердження, що фінансова звітність компанії є достовірною та точною, а це дає їм впевненість у стабільності та надійності бізнесу

Для кредиторів надійний аудит свідчить про платоспроможність компанії та її здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Загалом, завдяки аудиту компанія може розбудувати стосунки довіри з усіма стейкхолдерами, залучаючи інвестиції та забезпечуючи стійкий розвиток

Висновки до розділу 1

1. За результатами дослідження сутнісних характеристик та ролі підприємницьких доходів в економічному розвитку підприємства акцентовано увагу на пріоритетність їх формування за окремими видами діяльності підприємства, тобто в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. За періодом участі у господарських процесах підприємства слід виокремлювати доходи поточного періоду та доходи майбутніх періодів. Доходи поточного періоду – це доходи, які підприємство отримало або нарахувало протягом звітного періоду (кварталу, півріччя, року) і які підлягають відображенню у звітності саме цього періоду. Вони є результатом звичайної операційної, фінансової та іншої діяльності компанії та безпосередньо впливають на формування фінансового результату за поточний період. Для забезпечення коректності фінансової звітності доходи поточного періоду відображаються у звіті про фінансові результати як частина доходів звітного періоду. Доходи майбутніх періодів на момент їх отримання чи нарахування обліковуються як зобов'язання і визнаються доходом лише у періоді, до якого вони належать. Задля прийняття управлінських рішень варто виділяти релевантні та нерелевантні доходи. Релевантні доходи – це доходи, які безпосередньо пов'язані з певним управлінським рішенням або конкретною ситуацією і враховуються при оцінці її економічної доцільності. Такі доходи є актуальними саме для цієї ситуації, оскільки вони змінюються залежно від прийнятого рішення. На відміну від них, нерелевантні доходи не впливають на вибір і не враховуються при обґрунтуванні альтернативних варіантів.

2. Визначено, що нормативне регламентування обліку доходів торговельних підприємств базується на національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, законодавчих актах та нормативних документах, що забезпечують єдність підходів до визнання, оцінки та відображення доходів у фінансовій звітності. Встановлено, що основними регламентами з облікового забезпечення підприємницьких доходів на

національному рівні є НП(С)БО 15 "Дохід" – основний стандарт для обліку доходів, який встановлює вимоги до визнання, оцінки та розкриття доходів та НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" – встановлює загальні правила щодо формування фінансової звітності, яка включає розкриття доходів. На міжнародному рівні основним стандартом є МСФЗ (IFRS) 15 "Дохід від договорів з клієнтами" – регулює визнання доходу на основі п'ятиетапної моделі (визначення контракту, ідентифікація зобов'язань, визначення ціни, розподіл ціни на зобов'язання та визнання доходу після їх виконання). Цей стандарт є актуальним для компаній, які використовують міжнародні стандарти.

3. Аналіз та оптимізація доходів є важливими складовими системи управління підприємством, оскільки вони сприяють підвищенню фінансової стабільності, зростанню прибутковості та довгостроковому успіху компанії. Грамотний підхід до аналізу доходів дозволяє виявити ключові джерела доходів, визначити рентабельність різних напрямків діяльності та вчасно реагувати на зміни в ринкових умовах. Аналіз і оптимізація доходів є основними складовими успішного управління, які сприяють досягненню стратегічних цілей компанії та створенню додаткової цінності для її стейкхолдерів. Оптимізація доходів забезпечує компанію стабільними грошовими потоками, що дозволяє швидше реагувати на зміни в економічному середовищі, сприяє підвищенню конкурентоспроможності завдяки вдосконаленню цінової та збутової політики компанія може зайняти кращі позиції на ринку, максимізації прибутку - оптимізація доходів безпосередньо впливає на збільшення чистого прибутку підприємства. Аудит доходів підприємницької діяльності виконує критичну роль у створенні довіри до компанії серед інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки забезпечує об'єктивну оцінку її фінансового стану, прозорість операцій та дотримання законодавчих норм. За результатами аудиту інвестори отримують підтвердження, що фінансова звітність компанії є достовірною та точною, а це дає їм впевненість у стабільності та надійності бізнесу.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ВИНОГРАДАР»

2.1. Характеристика виробничої діяльності та ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар»

Дослідження практики облікового забезпечення формування доходів підприємницької діяльності було проведено за практичними матеріалами приватного акціонерного товариства «Виноградар», яке знаходиться в Одеській області за адресою м. Рені, вул. Аеродромна, буд. 2. Офіційна інформація про підприємство розміщена на таких сайтах

- https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/13911074/
- <https://opendatabot.ua/c/13911074>
- <https://clarity-project.info/smida/13911074?year=2020>

З відкритих джерел встановлено, що ПрАТ «Виноградар» зареєстровано 01.06.1999 року.

В результаті приватизації, засноване Відкрите Акціонерне товариство «Виноградар», а 05 квітня 2011 року згідно рішення Загальних зборів товариства, змінено організаційно-правову форму підприємства на Приватне Акціонерне Товариство «Виноградар, про що свідчить Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи (Додаток А), відповідно до якого як суб'єкту господарювання надано код ЄДРПОУ 13911074. Діяльність ПрАТ «Виноградар» здійснюється відповідно до Статуту (Додаток Б).

Розмір статутного капіталу юридичної особи складає 1 348 100,00 грн

Апарат управління підприємства складається з виконавчого органу, наглядової ради, ревізійної комісії, загальних зборів акціонерів

Наглядова рада – це орган управління компанією, який виконує стратегічні та контрольні функції, забезпечуючи інтереси акціонерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін. Основні функції наглядової ради включають:

- 1) стратегічне керівництво – затвердження стратегічного плану розвитку компанії, основних напрямів діяльності, цілей та показників ефективності
- 2) контроль за діяльністю керівництва – оцінка діяльності виконавчого органу компанії, забезпечення виконання прийнятої стратегії та бізнес-плану, аналіз фінансових результатів
- 3) захист інтересів акціонерів – контроль за дотриманням прав акціонерів, забезпечення прозорості діяльності компанії, звітність та інформування акціонерів
- 4) оцінка ризиків та контроль за їх управлінням – визначення основних ризиків, що можуть вплинути на діяльність компанії, та контроль за системами управління ризиками
- 5) забезпечення корпоративного управління – створення ефективної системи корпоративного управління, дотримання стандартів етики та дотримання законодавства
- 6) підготовка рішень для загальних зборів акціонерів – розгляд питань, що виносяться на загальні збори акціонерів, таких як виплата дивідендів, зміни в статуті, значні угоди тощо

Загальні збори акціонерів (ЗЗА) – це вищий орган управління акціонерного товариства, який представляє інтереси всіх акціонерів і приймає ключові рішення щодо діяльності компанії. Основні функції загальних зборів акціонерів включають:

- 1) затвердження фінансової звітності – розгляд і затвердження річних фінансових звітів компанії, розподіл прибутків та збитків
- 2) виплата дивідендів – прийняття рішення про розподіл чистого прибутку та виплату дивідендів акціонерам, визначення розміру дивідендів
- 3) обрання членів наглядової ради та інших органів управління – вибір і затвердження складу наглядової ради, ревізійної комісії та інших органів управління компанії

4) затвердження та внесення змін до статуту – ухвалення або внесення змін до статуту товариства та інших внутрішніх документів, що регулюють діяльність компанії.

5) затвердження корпоративної стратегії – участь у затвердженні стратегічних напрямів розвитку компанії та довгострокових цілей.

Загальні збори акціонерів є основним органом, через який акціонери здійснюють контроль над компанією та її стратегічними рішеннями.

Основними акціонерами ПрАТ «Виноградар» є такі (рис. 2.1).

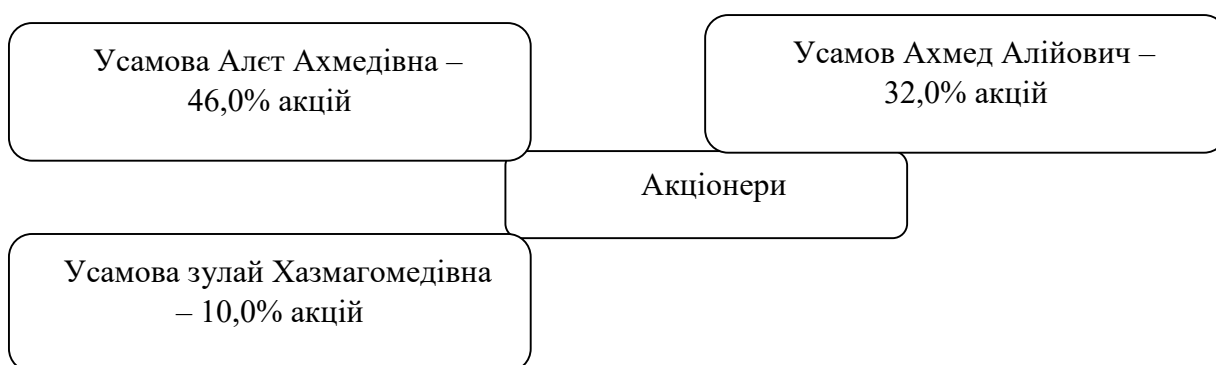

Рис. 2.1. Акціонери ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено за даними [30]

До загальної економічної кризи основним видом діяльності підприємства було виробництво виноградних вин. Основними покупцями підприємства виступали ПрАТ «Артвайнері», ПрАТ «Харчовик», ТОВ «Таїрово Вайнері», ТОВ «Агро-ЮГ». Основними постачальниками винограду були такі аграрні підприємства як ПСП «Колос» та Агрофірма «Владичень». Також ТОВ «Катран» є основним постачальником паливно-мастильних матеріалів, ТОВ «Укрхімтрест» – постачальником добрив.

За даними загальних відомостей встановлено, що до структури підприємства входять: основа виробнича діляниця та допоміжні служби, які забезпечують виробництво вин та виноматеріалів; служби з надання послуг з ремонту обладнання (Додаток В).

На території підприємства розміщені наступні будинки та споруди:

- цех переробки винограду – це виробничий об'єкт, призначений для обробки винограду з метою отримання продукції, такої як виноградний сік, вино, виноградний концентрат, родзинки чи інші продукти;

- відстійне відділення сировини — це частина виробничого процесу у цеху переробки винограду, де відбувається очищення та розділення рідких і твердих фракцій сировини. Основна мета цього етапу — відокремити тверді частки (шкірки, насіння) та домішки від суслу чи соку перед наступними етапами виробництва. ;

- ємкості для зародження та зберігання виноматеріалу є ключовими елементами в виноробстві, оскільки вони забезпечують оптимальні умови для процесів бродіння, дозрівання та зберігання вина. Вибір ємностей залежить від типу вина (червоне, біле, ігристе), стадії виробництва та бажаних характеристик кінцевого продукту ;

- складські приміщення для допоміжних матеріалів у цеху переробки винограду є важливою частиною виробничого комплексу. У них зберігаються всі необхідні матеріали для виробничого процесу, крім основної сировини. До допоміжних матеріалів належать пляшки, корки, етикетки, хімічні реагенти, засоби дезінфекції, упаковка тощо ;

- вимірювальна лабораторія в цеху переробки винограду є важливим підрозділом, який забезпечує контроль якості сировини, проміжних продуктів і кінцевої продукції. Завдяки лабораторії можна гарантувати відповідність вина або інших продуктів стандартам якості, визначати їхній хімічний склад, органолептичні властивості та стабільність.

Отже, процеси переробки винограду та виробництво вин та виноматеріалів є складним технологічним процесом, що на підприємстві ПрАТ «Виноградар» налагоджений на високому рівні та забезпечував на протязі багатьох років отримання високих доходів та прибутків. На здійснення своєї основної діяльності підприємство має Ліцензію (Додаток Г). Проте враховуючи втрату ринків збуту, проведення повномасштабної війни на території нашої країни

ПрАТ «Виноградар» внесло зміни в установчі документи та зареєстрували такий вид діяльності відповідно до КВЕД як змішане сільське господарство. Також підприємство диверсифікувало свою діяльність у напрямку придбання та реалізації медичного обладнання та кисневих приладів задля медичних установ у період коронавірусної пандемії. Тобто підприємство використало стратегію диверсифікації діяльності задля забезпечення свого подальшого розвитку в економічному просторі.

Диверсифікація діяльності – це стратегія, яка передбачає розширення видів діяльності, товарів або послуг компанії, щоб зменшити ризики та забезпечити стійке зростання бізнесу. Вона дозволяє зменшити залежність від одного напрямку діяльності чи ринку та збільшити шанси на досягнення стабільного доходу навіть в умовах нестабільності. Диверсифікація допомагає бізнесу залишатися конкурентоспроможним, досягаючи більшої стійкості до змін на ринку та економічних коливань. Горизонтальна диверсифікація – розширення бізнесу шляхом додавання нових товарів чи послуг, пов'язаних з основною сферою діяльності. Вертикальна диверсифікація – включення додаткових етапів у виробничий процес або ланцюг постачання, наприклад, якщо виробник починає продавати продукцію безпосередньо споживачам.

За даними офіційного сайту [30] та фінансової звітності (Додаток В) Ресурсний потенціал ПрАТ «Виноградар» представлений такими складовими як оборотні та необоротні активи, загальна вартість яких у 2023 році становила 24556,10 тис. грн., з яких балансова вартість необоротних активів – , оборотних активів 19235,60. Враховуючи спрямованість основної діяльності підприємства у складі оборотних активів превалюють такі показники: - запаси вартістю 13969,30 тис грн, з яких готова продукція складає 9464,40 тис. грн; дебіторська заборгованість покупців за відвантажену продукцію – 4956,10 тис. грн.

Активи підприємства у 2023 році сформовано в основному за рахунок власних джерел підприємства, тобто за рахунок власного капіталу, сума якого у звітному періоді становила 16291,0 тис. грн. сформовано власний капітал за рахунок таких складових: зареєстрований капітал – 1348,10 тис. грн; додатковий

капітал – 11791,30 тис. грн.; резервний капітал – 3029,90 тис. грн;
нерозподілений прибуток – 121,70 тис. грн

Щодо залучених джерел формування ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар», то слід зазначити що вони представлені поточними зобов'язаннями у сумі 8265,10 тис. грн., серед яких найбільшу складову представляють доходи майбутніх періодів – 4163,60 тис. грн. та кредиторська заборгованість перед постачальниками – 3357,30 тис. грн.

Наявні активи, власний капітал та зобов'язання, отримані доходи, понесені витрати та фінансові результати знаходять своє відображення у фінансовій звітності, яка складається відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Як суб'єкт малого підприємництва, ПрАТ «Виноградар» представляє скорочені за показниками форми фінансової звітності: 1-м «Баланс», форму 2-м «Звіт про фінансові результати», які розміщені на офіційному сайті [30].

З використанням публічної інформації щодо основних показників ресурсного потенціалу та отриманих доходів, понесених витрат і сформованого фінансового результату здійснимо діагностику ПрАТ «Виноградар» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка активів та джерел їх утворення ПрАТ «Виноградар»

№ з/п	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	відхилення (+; -)	
					2023р до 2021р	2023р до 2022р
1	2	3	4	5	6	7
1	необоротні активи	6579,70	5 930,30	5 320,50	-1259,20	-609,8
2	Основні засоби,	21230,90	21 344,00	21 410,10	179,20	66,10
3	оборотні активи	16636,80	17140,70	19235,60	2598,8	2094,9
4	Запаси, тис. грн	9574,10	14703,50	13969,30	4395,2	-734,2
5	Поточна дебіторська заборгованість, тис. грн	4504,5	2341,8	5042,40	537,9	2700,6
6	Власний капітал, тис. грн	16906,40	16237,8	16291,0	-615,4	53,2
7	Поточні зобов'язання, тис. грн	6310,10	6833,20	8265,10	1955,0	1431,9
8	кредиторська заборгованість за товари	1226,40	1956,80	3357,30	2130,9	1400,5
9	доходи майбутніх періодів	4807,40	4565,20	4163,60	-643,8	-401,6
10	валюта балансу	23216,50	23071,0	24556,10	1339,6	1485,1

Джерело: складено за даними [30]

Як бачимо на протязі досліджуваного періоду, підприємство має стабільну валюту балансу, яка у 2023 році збільшилася до 24556,10 тис. грн. Зростання відбулося за рахунок позитивної зміни оборотних активів. У 2023 році оборотні активи збільшилися до 19235,60 тис. грн, що на 2094,9 тис. грн більше рівня 2022 року та на 2598,8 тис. грн більше ніж у 2021 році.

Зміна оборотних активів викликана зростанням вартості запасів у 2023 році порівняно із 2021 роком на 4395,2 тис. грн. та зростанням дебіторської заборгованості до 5042,40 тис. грн.

Разом із зростанням активів підприємства відбулося і зростання залучених джерел їх формування. Так, поточні зобов'язання підприємства зросли до 8265,10 тис. грн, серед яких кредиторська заборгованість у 2023 році становила 3357,30 тис. грн. Проте, враховуючи принцип формування Звіту про фінансовий стан, у складі поточних зобов'язань враховуються доходи майбутніх періодів, які мають значні суми на досліджуваному підприємстві. У 2023 році величина доходів майбутніх періодів становила 4160, 6 тис. грн. на підприємстві ПрАТ «Виноградар» такі доходи майбутніх періодів сформовані за рахунок отриманих державних субсидій і грантів на розвиток та підтримку виноградарства, покращення технологій, інфраструктури, впровадження технологічних ліній з переробки продукції виноградарства. Коли підприємство отримує такі цільові кошти, вони зараховуються як цільове фінансування з одночасним зарахуванням до доходів майбутніх періодів. І тільки у тому періоді коли такі кошти використовуються за цільовим призначенням, вони можуть бути визнані доходами поточного періоду. Тому однозначно говорити про те, що це є зобов'язанням підприємства не можна. Так, це зобов'язання використати такі кошти саме за цільовим призначенням. Але такі кошти вже є власністю підприємства.

Використовуючи наявні ресурси ПрАТ «Виноградар» отримує економічні вигоди у вигляді виробленої продукції з подальшою її реалізацією, що в порівнянні з понесеними витратами дозволяє формувати прибутки.

Проте, в останні роки наслідки коронавірусної кризи, а також початок та проведення бойових дій на території нашої країни, неабияк позначилася на результативних показниках вітчизняних підприємств, у тому числі й на діяльності ПрАТ «Виноградар», про що свідчить динаміка основних фінансових показників (табл. 2.2.)

Таблиця 2.2

Ключові фінансові показники діяльності ПрАТ «Виноградар»

№ з/п	Показники	2021	2022	2023	відхилення (+; -)	
					2023 до 2021	2023 до 2022
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	12616,7	2123,90	7696,70	-10492,8	5572,80
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	11332,0	3474,80	8210,0	-3122,0	4735,20
3	Валовий прибуток, тис. грн.	1284,7	-1350,9	-513,3	х	х
4	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	174,4	-629,70	202,5	28,1	х
5	Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	183,90	-600,0	163,50	-20,4	х
6	Чистий фінансовий результат, тис. грн.	143,8	-600,0	121,70	-22,1	х

Джерело: складено за даними [30]

Як видно з табл. 2.2. потягом аналізованого періоду відбувалося значне коливання обсягів отриманого чистого доходу від реалізації продукції. Так, у 2021 році було отримано 12616,7 тис. грн чистого доходу, а у 2022 році цей показник катастрофічно зменшився до 2123,90 тис. грн. Зменшення відбулося через початок бойових дій на території нашої країни та втрати ринків збуту виробленої виоробної продукції.

Щодо собівартості виробленої виоробної продукції, то її зміна не корелювала зі зміною чистого доходу, тобто була більш значною у сторону збільшення, що пов'язано із зростанням цін на енергоносії та додаткові матеріали для переробки винограду. Відтак, якщо у 2021 році підприємство отримало значний валовий прибуток у розмірі 1284,7 тис. грн., то у наступні періоду було отримано валовий збиток відповідно у 2022 році у сумі 1350,9 тис. грн, а вже у

2023 році – 513,3 тис. грн, тобто відбулося незначне зменшення збитковості основної діяльності. Фінансовий результат, сформований за усіма видами виробничо-господарської та фінансової діяльності має незначні показники і відбиває прибутковість у 2021 році та у 2023 році. А у 2022 році підприємство було збитковим за результатами співставлення отриманих доходів та понесених витрат. Звичайно, що на формування доходів, витрат та отриманих фінансових результатів будь-якого суб'єкта національної економіки здійснюють вплив фактори, які можна поділити на фактори зовнішнього та внутрішнього середовища. Відтак, при підготовці обліково-аналітичної інформації щодо підприємницьких доходів потрібно приділити увагу факторам зовнішнього та внутрішнього середовища (рис. 2.2).

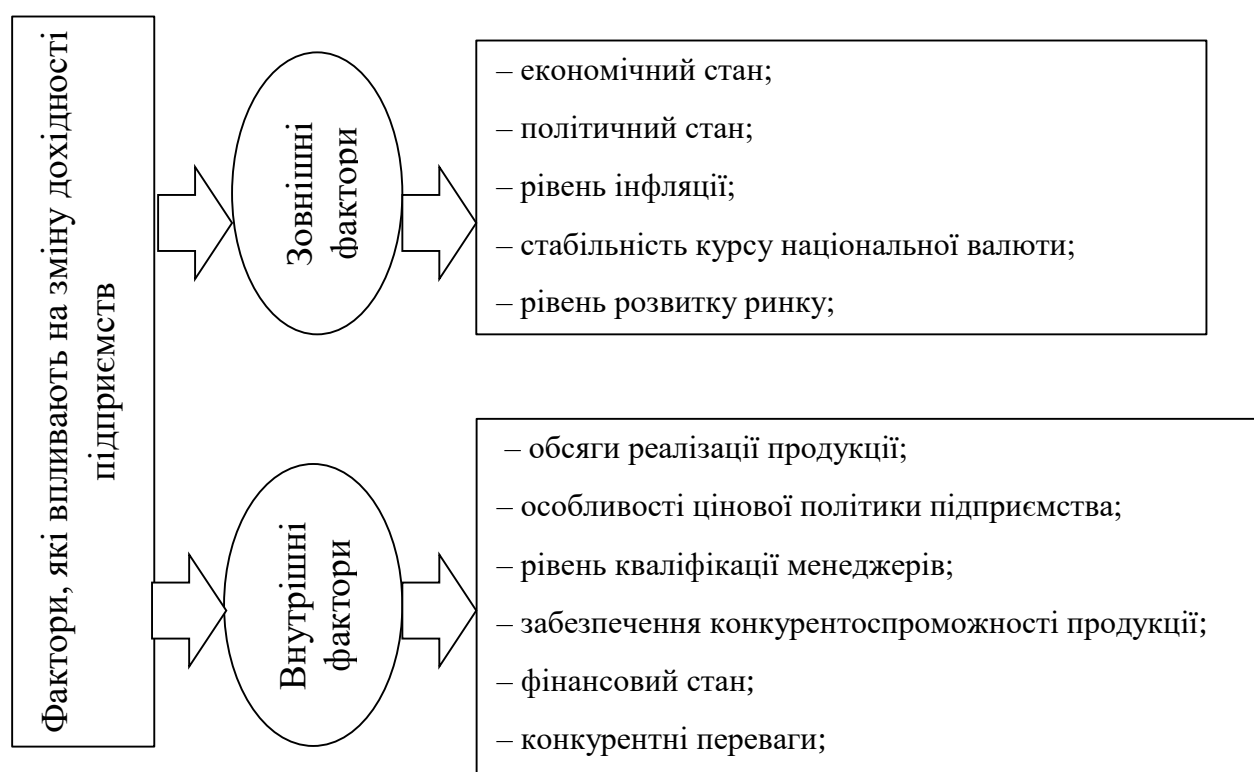

Рис. 2.2. Фактори, які впливають на обсяги доходів ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено автором

2.2. Загальна організація обліку та документальне забезпечення формування доходів ПрАТ «Виноградар»

Загальна організація ведення бухгалтерського обліку, порядок формування показників фінансової звітності та її подання здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Справляння загальнодержавних податків та зборів, порядок складання та подання податкової звітності на підприємстві ПрАТ «Виноградар» відповідає основним вимогам Податкового Кодексу України.

Концептуальною основою для підготовки фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку є національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Річну фінансову звітність ПрАТ «Виноградар» подає:

- акціонерам власникам, які згідно з установчими документами мають право на ознайомлення з фінансовим станом та фінансовими результатами;
- органам державної влади (ДФС України та Державна статистика України).
- Податковій інспекції разом із декларацією з податку на прибуток.

Задля підтвердження достовірності даних обліку і показників фінансової звітності на підприємстві ПрАТ «Виноградар» у встановлені строки обов'язково проводиться інвентаризація. Умови та терміни проведення інвентаризації за окремими видами активів та зобов'язань відповідають діючому положенню «Про порядок проведення інвентаризації».

Основним внутрішнім документом, що регламентує організаційні аспекти ведення бухгалтерського обліку є Наказ про облікову політику (Додаток Д).

До Наказу «Про формування облікової політики» регламентовано перелік первинних документів, які застосовуються підприємством в практичній діяльності (Додаток Д) На підприємстві затверджено розроблений на основі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та

господарських операцій підприємств та організацій робочий план рахунків та реєстрів аналітичного обліку.

Для узагальнення облікової інформації ПрАТ «Виноградар» використовує автоматизовану систему обліку. Для ведення бухгалтерського обліку підприємством використовується програма «БАС-бухгалтерія» Для ведення податкових розрахунків використовуються програма «М.Е.Дос.» .

Як суб'єкт малого підприємництва, ПрАТ «Виноградар» відповідно до законодавства на свій вибір знаходиться на загальній системі оподаткування зі сплатою податку на прибуток та інших відповідних загальнодержавних податків таких як ПДФО, ВЗ, ЄСВ, акцизний податок та ін.

ПрАТ «Виноградар» є платником податку на прибуток та податку на додану вартість, що підтверджено свідоцтвами про реєстрацію платника податків (Додаток Е), надає до органів фіскальної служби відповідні форми податкової звітності. Декларація з податку на прибуток (Додаток Ж) подається без передбачених до неї додатків, оскільки ПрАТ «Виноградар» не здійснює коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці при формуванні бази нарахування податку на прибуток. Відтак, базою нарахування податку на прибуток є обліковий фінансовий результат, розрахований шляхом співставлення визнаних доходів та витрат за даними фінансової звітності. Податкова декларація з податку на додану вартість (Додаток И) подається з відповідними додатками: Додаток 1 до Податкової декларації з податку на додану вартість – «Розрахунок коригування сум податку на додану вартість»; Уточнюючий розрахунок податкових зобов'язань з податку на додану вартість у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок; Довідка про суму від'ємного значення звітного (податкового) періоду, яка зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду; Розшифровки податкових зобов'язань та податкового кредиту в розрізі контрагентів

ПрАТ «Виноградар», подає податкові декларації до органу ДФС в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

Процес документального забезпечення формування доходів від основної діяльності включає в себе юридичну та економічну складову. Тобто юридична сторона передбачає укладання контрактів з контрагентами на поставку виноробної продукції та інших товарів, або надання послуг з переробки виноматеріалів та транспортних послуг.

Отже, визначальним документом є Договір поставки, якій визначає правові аспекти проведення господарської операції.

Відвантаження виноробної продукції покупцям на території України здійснюється на підставі Договору поставки (Додаток К), де вказуються найменування, асортимент, ціна та одиниці виміру продукції, яка поставляється за даним договором. Якщо змінюються умови поставки, то до укладеного Договору може бути складена Додаткова угода. Продаж виноробної продукції підтверджується Специфікацією, а також первинними документами, що засвідчують факт здійснення господарської операції відвантаження продукції покупцеві. У момент поставки ПрАТ «Виноградар» в особі постачальника відповідно до умов договору передає покупцеві наступні документи:

- посвідчення про якість продукції в транспортній тарі;
- копію протоколу випробувань про відсутність ГМО;
- рахунок-фактуру (Додаток Л);
- товарно-транспортну накладну (Додаток М);
- видаткові накладні (Додаток Н);
- акт відвантаження виноробної продукції
- акт про налив виноробної продукції

Продаж продукції здійснюється на підставі виданої робітнику підприємства довіреності, яка оформляється підприємством покупцем продукції

ПрАТ «Виноградар» є платником ПДВ, відтак виписує та надає покупцеві податкові накладні, які мають бути попередньо зареєстровані в ЄРПН. Оплачує покупець продукцію на підставі виданого рахунку-фактури (Додаток М), що підтверджується випискою банку, на підставі якої в обліку відображується факт надходження оплати від покупця.

Схема розрахунків та документальне відображення в обліку операції продажу продукції ПрАТ «Виноградар» покупцями наведено на рис. 2.3.

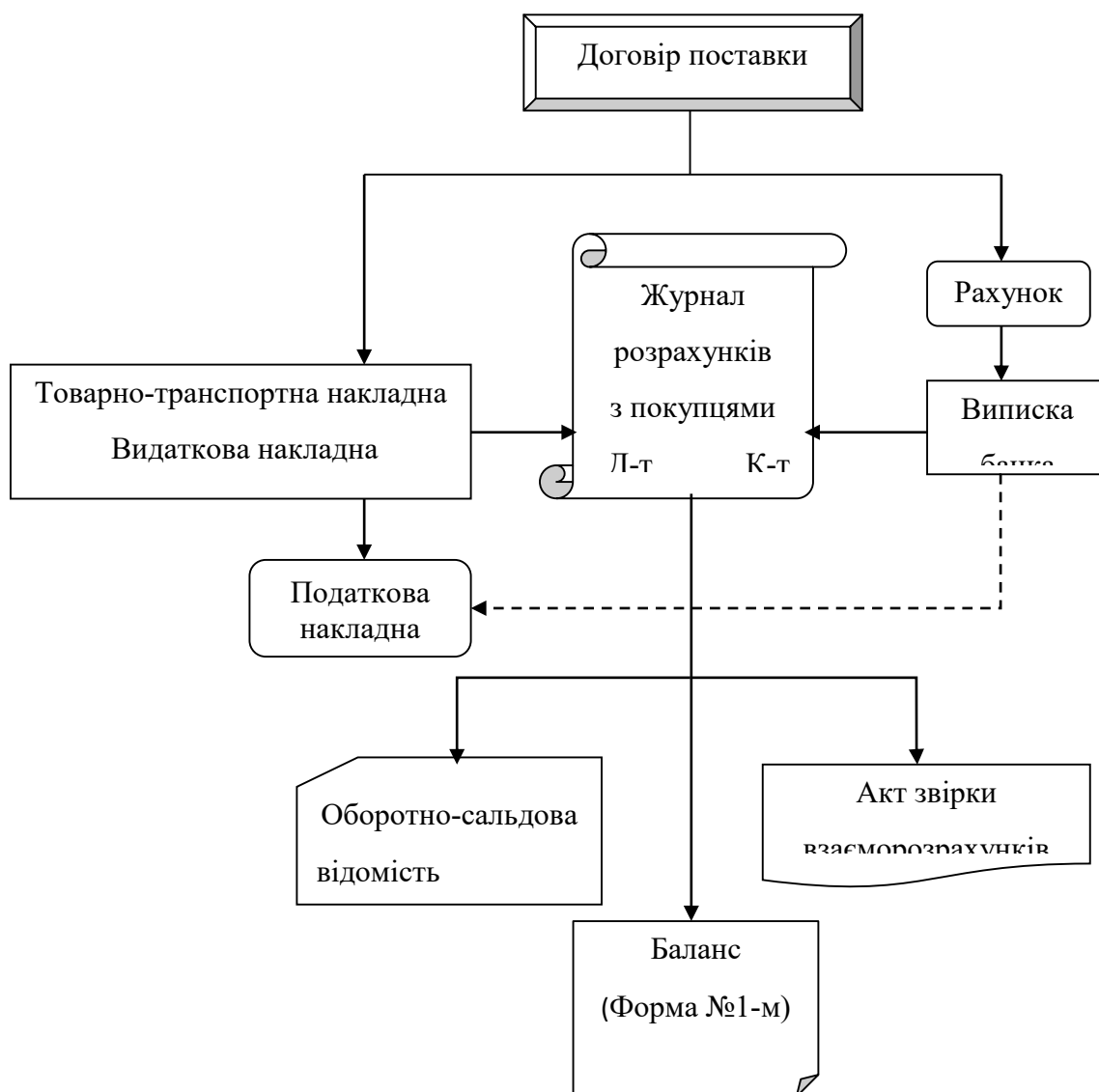

Рис. 2.3. Схема документообігу з розрахунків з покупцями та замовниками

Джерело: складено автором

Загальну схему отримання та видання первинних документів за процесом реалізації продукції ПрАТ «Виноградар» та їх систематизацію в обліковій системі наведено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Загальна схема документального забезпечення на підприємстві

ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено автором

Задля упорядкованості отримання та обробки первинної документації на підприємстві встановлюється графік документообороту, де зазначаються дати власностворених документів або отриманих від інших підприємств первинних

документів, прийняття їх до обліку, передання в обробку та до архіву. Система документообігу на підприємстві повинна містити певні етапи (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Етапи документообігу на підприємстві ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено автором

Отже, загальна організація обліку, документальне оформлення операцій з поставки виноробної продукції, інших товарних запасів контрагентам відповідає усім регламентам національного обліку. Формування показників фінансової звітності за даними обліку не має особливих порушень. Відповідно до податкового законодавства загальнодержавні податки та збори справляються у зазначені терміни та відзеркалюються у формах податкової звітності підприємства.

2.3. Практичні аспекти обліку формування доходів діяльності ПрАТ «Виноградар»

Відображення в обліку та фінансовій звітності отриманих доходів підприємницької діяльності ПрАТ «Виноградар» здійснюється з урахуванням вимог нормативно-законодавчих документів, основними з яких НП(С)БО 15 «Дохід» та НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [32]. Податкові аспекти формування доходів та включення їх до бази оподаткування податком на прибуток регламентовано Податковим кодексом України. Облікова систематизація включає виконання таких завдань (рис. 2.6)

Рис. 2.6. Завдання бухгалтерського обліку доходів підприємницької діяльності ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено автором

На підприємстві ПрАТ «Виноградар» мають місце доходи звітного періоду, які систематизовано у формі 2-м «Звіт про фінансові результати» та доходи майбутніх періодів, які визначені у формі 1-м «Баланс».

До доходів звітного періоду у 2023 році віднесено такі складові:

- чистий дохід від реалізації продукції, товарів робіт та послуг – відображено отримані суми доходу від продажу виноробної продукції, товарів, виконання робіт з переробки виноматеріалів, надання транспортних послуг;
- інші операційні доходи – сюди включені суми отриманих доходів від реалізації оборотних активів (невикористаної сировини), позитивних курсових операційних різниць за монетарними статтями з погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, а також переррахунку іноземної валюти на поточному валютному рахунку, а також доходи від використання коштів цільового фінансування та інші суми доходів що виникають у ході операційної діяльності підприємства;
- інші доходи – включаються суми доходів від безоплатно отриманих активів.

На підприємстві ПрАТ «Виноградар» мають місце доходи майбутніх періодів – в основному це отримані кошти цільового фінансування на підтримку розвитку виноградарства.

Для підприємства ПрАТ «Виноградар» доходами майбутніх періодів є державні гранти та субсидії, тобто Отримані кошти, які будуть витрачені в майбутніх періодах на конкретні цілі. У балансі доходи майбутніх періодів відображаються у складі зобов'язань.

Цільове фінансування на розвиток виноградарства — це фінансова підтримка, яка спрямована на стимулювання вирощування винограду, покращення технологій, інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності виноградарства. Таке фінансування може надаватися державою, міжнародними організаціями, приватними фондами чи банками через гранти, субсидії, пільгові кредити або інші фінансові інструменти.

Враховуючи вищезазначені види отриманих доходів для відображення їх в обліку застосовуються такі субрахунки (рис. 2.7).

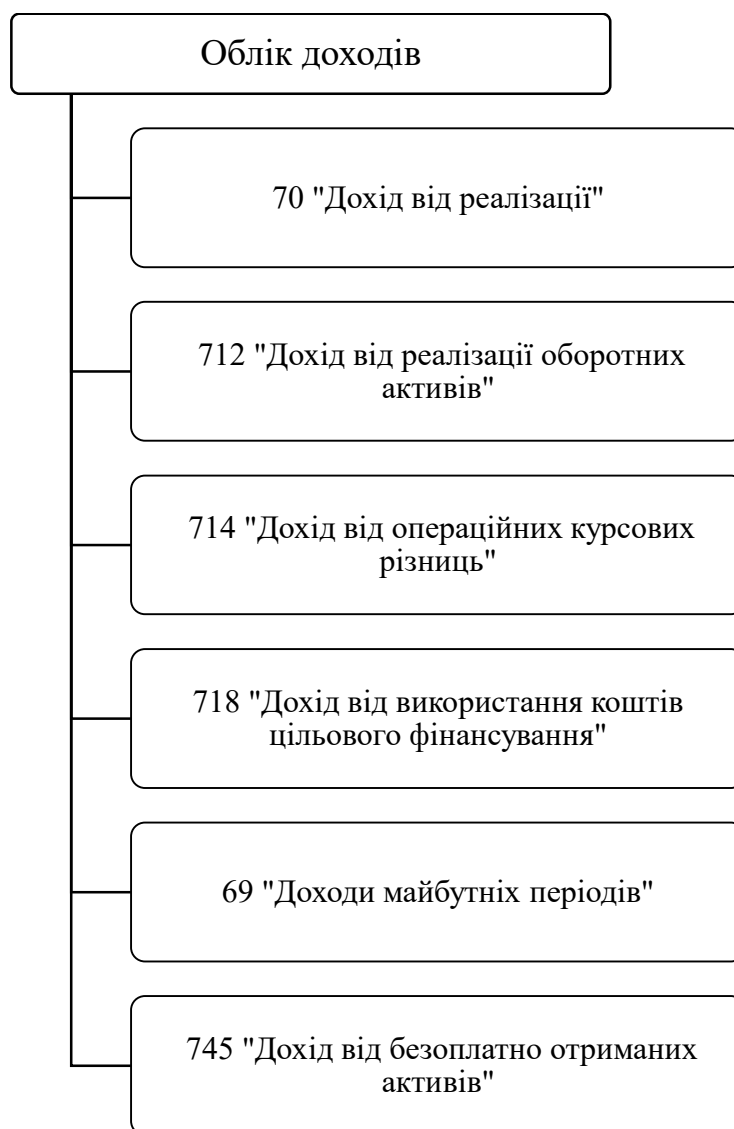

Рис. 2.7. Рахунки для обліку доходів підприємницької діяльності

Джерело: складено за даними [31]

Для відображення доходів від реалізації, які отримані в результаті основної діяльності підприємства, тобто пов'язані з продажем виноробної продукції, виконаних робіт з переробки виноматеріалів для інших суб'єктів господарювання товарних запасів застосовуються такі субрахунки (рис. 2.8).

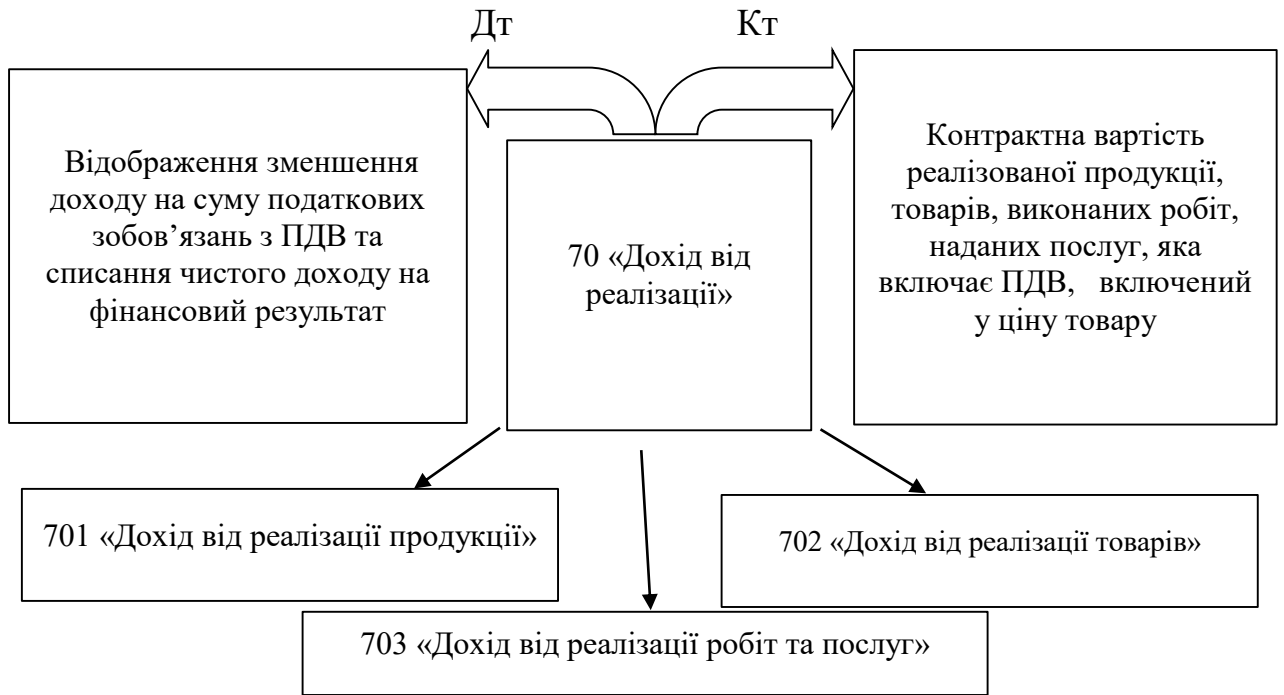

Рис. 2.8. Структура рахунку 70 «Дохід від реалізації»

Джерело: складено за даними [31]

Слід зазначити, що отримані доходи звітного періоду визнаються за принципом нарахування як для відображення їх у фінансовій звітності, такі при формування бази оподаткування (рис. 2.9)

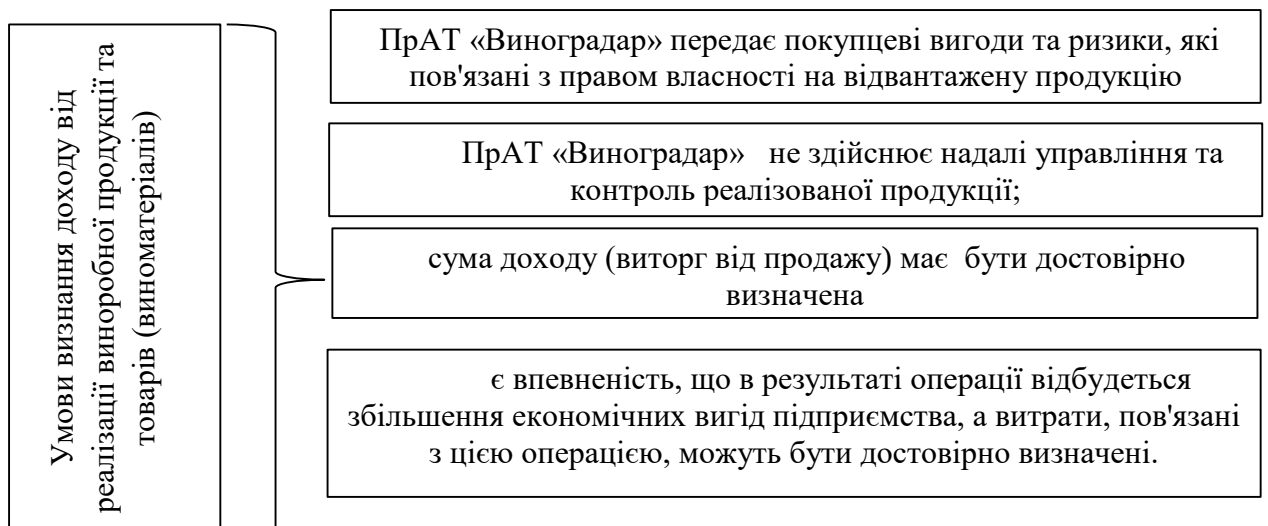

Рис. 2.9. Умови визнання доходу

Джерело: складено за даними [24]

Представимо приклад облікового відображення продажу виноробної продукції підприємством ПрАТ «Виноградар» вітчизняному покупцеві ТОВ «Югвинпром» відповідно до укладеного Договору Поставки було відвантажено на підставі Довіреності, виданої головному технологу підприємства-покупця виноградний оброблений виноматеріал столовий сортовий «Сапеларі». Поставка виноматеріалів покупцеві підтверджена товарно-транспортною накладною та видатковою накладною. Облікове відображення процесу реалізації продукції наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Облікове відображення процесу реалізації продукції ПрАТ «Виноградар»

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума операції
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1.	Визнано дохід від реалізації продукції	361	701	
2.	відображено ПЗ з ПДВ за правилом першої події	701	641	
3.	Списана з балансу продукції за її фактичною собівартістю	901	26	196600,00
4.	Отримано грошові кошти на поточний рахунок підприємства	311	361	
5.	Списано чистий дохід від реалізації на фінансовий результат підприємства	701	791	240458,33
6.	Списано фактичну собівартість реалізованої продукції на фінансовий результат	791	901	196600,00

Джерело: складено за даними підприємства

Відображені у системі рахунків обліку операції з реалізації продукції систематизуються у таких регістрах як Аналіз рахунку (Додаток П), Журналах-ордерах та відомостях за окремими рахунками (Додаток Р). Узагальнюється вся облікова інформація щодо здійснення діяльності підприємства в загальній оборотно-сальдовій відомості (Додаток С) та фінансовій звітності (Додаток Т).

При здійсненні операцій нерезидентам використовується субрахунок 362 «Розрахунки з іноземним покупцями та замовниками». Відповідно до вимог НП(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів» при здійсненні експортних операцій дебіторська заборгованість покупця-нерезидента може бути монетарною або немонетарною статтею. Якщо спочатку настає факт відвантаження, що підтверджується митним оформленням, то дебіторська заборгованість нерезидента є монетарною статтею з подальшим відображенням курсової різниці на дату балансу та на дату проведення розрахунків з нерезидентом. Якщо продукція відвантажувалася на умовах передоплати, то заборгованість є немонетарною статтею без нарахування курсових різниць. Дохід від відвантаження продукції буде визнано за курсом НБУ, який діяв на дату отримання передоплати від покупця-нерезидента.

В бухгалтерському обліку валютні операції щодо розрахунків з нерезидентами відображаються у двох оцінках: в національній та іноземній валюті. При виникненні курсових різниць у зв'язку із зміною курсів НБУ на дату виникнення заборгованості та на дату її погашення можуть виникати доходи або витрати від операційної курсової різниці, які в обліку відображаються на відповідних субрахунках: на 714 «Дохід від операційної курсової різниці» – при зростанні курсу іноземної валюти; на рахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці» – при зниженні курсу іноземної валюти.

Оподаткування експортних операцій у частині реалізації товарів згідно Податкового кодексу відбувається за ставкою 0%, що зазначено у податковій накладній. Оплата товару здійснюється на протязі 90 календарних днів після відвантаження. отримані кошти в інвалюті зараховуються на валютний рахунок, що підтверджується наданою підприємством випискою банку.

Розглянемо на прикладі відображення виноробної продукції та виноматеріалів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Так, наприклад з нерезидентом було укладено ЗЕД-контракт на загальну суму 5870 дол. США. Курс на дату оформлення митної декларації становив 30,9058 грн/дол. США. На

дату отримання оплати курс НБУ 31,1065 грн/дол. США. Відображення операцій за виконанням ЗЕД-контракту наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Облік операцій в іноземній валюті

№ з/п	Найменування операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
		Дт	Дт	
1	2	3	4	5
2.	Реалізовано товари іноземному контрагенту на експорт (курс НБУ 30,9058 грн/дол. США)	362	702	5870,00\$ 181417,046
3.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	702	641	0
4.	Списано собівартість реалізованого товару	902	281	112365,86
5.	Отримано оплату від покупця-нерезидента (курс НБУ 31,1065 грн/дол. США)	312	362	5870,00\$ 182595,155
6.	Відображено операційну курсову різницю при погашенні монетраної заборгованості	362	714	1178,109
7.	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації товарів на експорт	702	791	181417,046
8.	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованого товару	791	902	112365,86
9.	Списано на фінансовий результат дохід від операційної курсової різниці	714	791	1178,109

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Особливе місце в отриманих підприємством ПрАТ «Виноградар» підприємницьких доходах займають доходи майбутніх періодів.

Доходи майбутніх періодів — це частина бухгалтерського обліку, що відображає грошові кошти або інші активи, отримані підприємством у поточному періоді, але які стосуються доходів майбутніх періодів. Ці доходи ще не визнані як зароблені згідно з принципом нарахування, оскільки пов'язана з ними економічна вигода буде реалізована в наступних звітних періодах.

Для підприємства ПрАТ «Виноградар» доходами майбутніх періодів є державні гранти та субсидії, тобто Отримані кошти, які будуть витрачені в майбутніх періодах на конкретні цілі. У балансі доходи майбутніх періодів відображаються у складі зобов'язань.

З метою підтримки розвитку виноградарства та садівництва Урядом України передбачено державну підтримку господарств, що мають таку спеціалізацію

своїєї діяльності. Урядом розширено Порядок надання грантів на створення садівництва, ягідництва та виноградарства.

Державні кошти, які отримує підприємство зараховуються як цільове фінансування на підтримку виноградарства та включаються до доходів майбутніх періодів.

Цільове фінансування на розвиток виноградарства — це фінансова підтримка, яка спрямована на стимулювання вирощування винограду, покращення технологій, інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності виноградарства. Таке фінансування може надаватися державою, міжнародними організаціями, приватними фондами чи банками через гранти, субсидії, пільгові кредити або інші фінансові інструменти.

Основні напрями використання цільового фінансування на ПрАТ «Виноградар»:

1) закладка нових виноградників: придбання посадкового матеріалу, впровадження сортів, стійких до хвороб і кліматичних змін, закупівля обладнання для автоматизації посадки та догляду.

2) модернізація існуючих виноградників: Встановлення сучасних систем зрошення (крапельне зрошення). Оновлення шпалерних систем та механізації обробітку.

3) покращення агротехнологій: впровадження органічних і біотехнологічних методів вирощування, використання сучасних засобів захисту від шкідників і хвороб.

4) інфраструктура для переробки та зберігання: будівництво та модернізація цехів з переробки винограду, створення сховищ для зберігання сировини та готової продукції.

5) дослідження та інновації: розробка нових сортів винограду, застосування інноваційних підходів у виноградарстві.

Ураховуючи цільове спрямування отриманих гратових коштів облікове відображення доходів майбутніх періодів та їх зарахування до складу доходів поточного періоду має свої особливості.

Таблиця 2.5

Облік операцій цільового фінансування

№ з/п	Найменування операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
		Дт	Дт	
1	2	3	4	5
2.	придбано лінію з переробки винограду	152	685	300000,00
3.	податковий кредит з пдв	641	685	60000,00
4.	До первісної вартості обладнання включено витрати із монтажу та запуску	152	66,65	100000,00
5.	Уведено в експлуатацію обладнання	104	152	400000,00
6.	На поточний рахунок отримано часткову компенсацію	311	482	250000,00
7.	Отриману суму віднесено на доходи майбутніх періодів	482	69	250000,00
8.	відображається у складі доходів звітного періоду пропорційно до нарахованої амортизації	69	745	5000,00
9.	На поточний рахунок отримано часткову компенсацію вартості закупленого насіння і одночасно визнано дохід від цільового фінансування	311 482	482 718	200000,00

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Таким чином, проведена оцінка системи облікового забезпечення формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» дозволяє констатувати, що дотримується загальна облікова регламентація відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» щодо умов визнання отриманих доходів звітного періоду та доходів майбутніх періодів. У фінансовій звітності, яка складена з урахуванням регламентації НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», доходи звітного періоду відображені у формі 2-м «Звт про фінансові результати», а доходи майбутніх періодів – у формі 1-м «Баланс» у складі поточних зобов'язань у 3 розділі пасиву балансу. Доходи звітного періоду представлені в основному чистим доходом від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. Також мають місце інші операційні доходи у вигляді операційних курсових різниць, реалізації інших оборотних активів, отриманого доходу від коштів цільового фінансування та інших доходів, які сформовано за рахунок визнання частини доходів майбутніх періодів доходами звітного періоду.

Висновки до розділу 2

1. З практичними матеріалами ПрАТ «Виноградар» було встановлено, що основним видом діяльності є виробництво виноградних вин. Технологічний процес переробки винограду та виробництва вин та виноматеріалів налагоджений на високому рівні та забезпечував на протязі багатьох років отримання високих доходів та прибутків. Проте враховуючи втрату ринків збуту, проведення повномасштабної війни на території нашої країни ПрАТ «Виноградар» внесло зміни в установчі документи та зареєстрували такий вид діяльності відповідно до КВЕД як змішане сільське господарство. Ресурсний потенціал ПрАТ «Виноградар» представлений такими складовими як оборотні та необоротні активи. Активи підприємства у 2023 році сформовано в основному за рахунок власних джерел підприємства. Щодо залучених джерел формування ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар», то слід зазначити що вони представлені поточними зобов'язаннями: доходами майбутніх періодів та кредиторською заборгованістю перед постачальниками. Основними постачальниками винограду були такі аграрні підприємства як ПСП «Колос» та Агрофірма «Владичень». Також ТОВ «Катран» є основним постачальником паливно-мастильних матеріалів, ТОВ «Укрхімтрест» – постачальником добрив. Використовуючи наявні ресурси ПрАТ «Виноградар» отримує економічні вигоди у вигляді виробленої продукції з подальшою її реалізацією, що в порівнянні з понесеними витратами дозволяє формувати прибутки. Доходи підприємства звітного періоду формуються за рахунок продажу продукції вітчизняним покупцям, серед яких варто відзначити таких, як ПрАТ «Артвайнері», ПрАТ «Харчовик», ТОВ «Таїрово Вайнері», ТОВ «Агро-ЮГ».

2. Загальна організація ведення бухгалтерського обліку, порядок формування показників фінансової звітності та її подання здійснюється відповідно національного законодавства та НП(С)БО. Справляння загальнодержавних податків та зборів, порядок складання та подання податкової звітності на підприємстві ПрАТ «Виноградар» відповідає основним вимогам

Податкового Кодексу України. Для узагальнення облікової інформації ПрАТ «Виноградар» використовує автоматизовану систему обліку. Для ведення податкових розрахунків використовуються програма «М.Е.Дос.». Основним внутрішнім документом, що регламентує організаційні аспекти ведення бухгалтерського обліку є Наказ про облікову політику. Процес документального забезпечення формування доходів від основної діяльності включає в себе юридичну та економічну складову. Тобто юридична сторона передбачає укладання контрактів з контрагентами на поставку виноробної продукції та інших товарів, або надання послуг з переробки виноматеріалів та транспортних послуг. Продаж продукції (товарів) здійснюється на основі Специфікації, а також первинних документів, що засвідчують факт здійснення операції з відвантаження продукції покупцеві. Загальна організація обліку, документальне оформлення операцій з поставки виноробної продукції, інших товарних запасів контрагентам відповідає усім регламентам національного обліку. Формування показників фінансової звітності за даними обліку не має особливих порушень.

3. Проведена оцінка системи облікового забезпечення формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» дозволяє констатувати, що дотримується загальна облікова регламентація відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» щодо умов визнання отриманих доходів звітного періоду та доходів майбутніх періодів. У фінансовій звітності, яка складена з урахуванням регламентації НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», доходи звітного періоду відображені у формі 2-м «Звт про фінансові результати», а доходи майбутніх періодів – у формі 1-м «Баланс» у складі поточних зобов'язань у 3 розділі пасиву балансу. Доходи звітного періоду представлені в основному чистим доходом від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. Також мають місце інші операційні доходи у вигляді операційних курсових різниць, реалізації інших оборотних активів, отриманого доходу від коштів цільового фінансування та інших доходів, які сформовано за рахунок визнання частини доходів майбутніх періодів доходами звітного періоду.

РОЗДІЛ 3. АУДИТ ТА АНАЛІТИЧНА ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ДОХОДІВ

3.1. Методика аудиторської перевірки підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар»

Аудит формування доходів підприємницької діяльності є важливою складовою управління підприємством. Цей процес включає систематичний моніторинг та аналіз доходів, що надходять до підприємства з різних джерел. Підприємство повинно мати чітку систему обліку доходів, яка дозволяє відстежувати всі доходи, що надходять до підприємства з різних джерел. Це включає в себе створення відповідних рахунків у бухгалтерській системі та ведення регулярної звітності. Контрольний персонал повинен перевіряти документи, які підтверджують доходи (наприклад, рахунки, договори, чеки тощо), а також облікові записи, щоб переконатися в їхній достовірності та правильності. Управлінський персонал має здійснювати систематичний моніторинг обсягів продажів допомагає вчасно виявляти будь-які зміни в обсягах доходів та аналізувати їхні причини. Важливо аналізувати витрати, пов'язані з генерацією доходів, та визначати прибутковість різних продуктів або послуг. Це допомагає ідентифікувати найбільш прибуткові напрямки діяльності та приймати рішення щодо їхнього оптимізації.

Порівняння фактичних доходів з планованими показниками та прогнозами дозволяє виявити відхилення та приймати відповідні корективні заходи.

Виявлення та запобігання шахрайству та втратам: Контроль доходів також включає виявлення та запобігання можливим випадкам шахрайства, втрат чи несправедливих дій, які можуть призвести до втрати доходів для підприємства

Регулярний аудит доходів допомагає підтвердити їхню правильність та достовірність перед стейкхолдерами та регулюючими органами. Аудит формування доходів допомагає забезпечити ефективне управління фінансами та досягнення фінансових цілей підприємства

Аудит – це форма незалежного контролю, яка полягає в перевірці фінансової звітності, діяльності, процесів або систем компанії з метою оцінки їх достовірності, відповідності законодавчим вимогам, внутрішнім політикам та стандартам. Аудит допомагає виявити неточності, помилки чи шахрайство, а також сприяє підвищенню ефективності управління та довіри до компанії з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Розрізняють такі види аудиту (рис. 3.1)

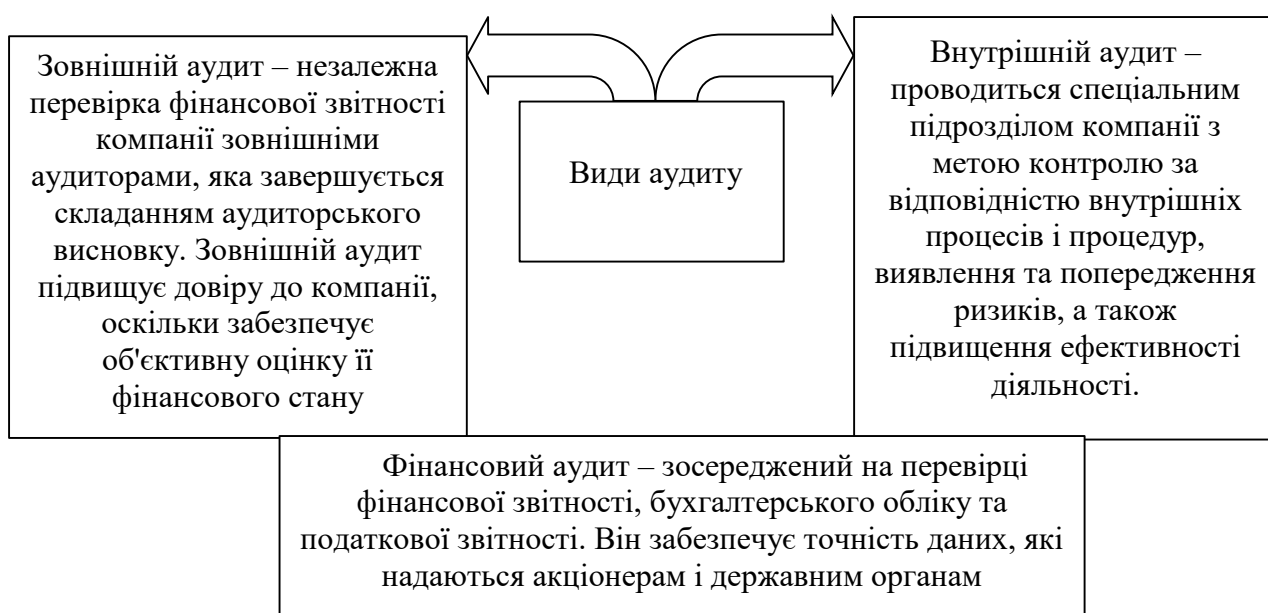

Рис. 3.1. Види аудиту, який може бути проведений на підприємстві

ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено автором.

Для забезпечення користувачів фінансової звітності релевантною інформацією відносно достовірності формування показників за визнаними доходами звітного періоду та майбутніх періодів важливим є повний та всебічний систематичний контроль.

Аудит доходів на виробничо-торговельних підприємствах є важливою складовою управління фінансами та дозволяє забезпечити ефективне управління фінансовою діяльністю. Основні етапи проведення аудиту доходів на торговельних підприємствах включають наступне (рис. 3.2).

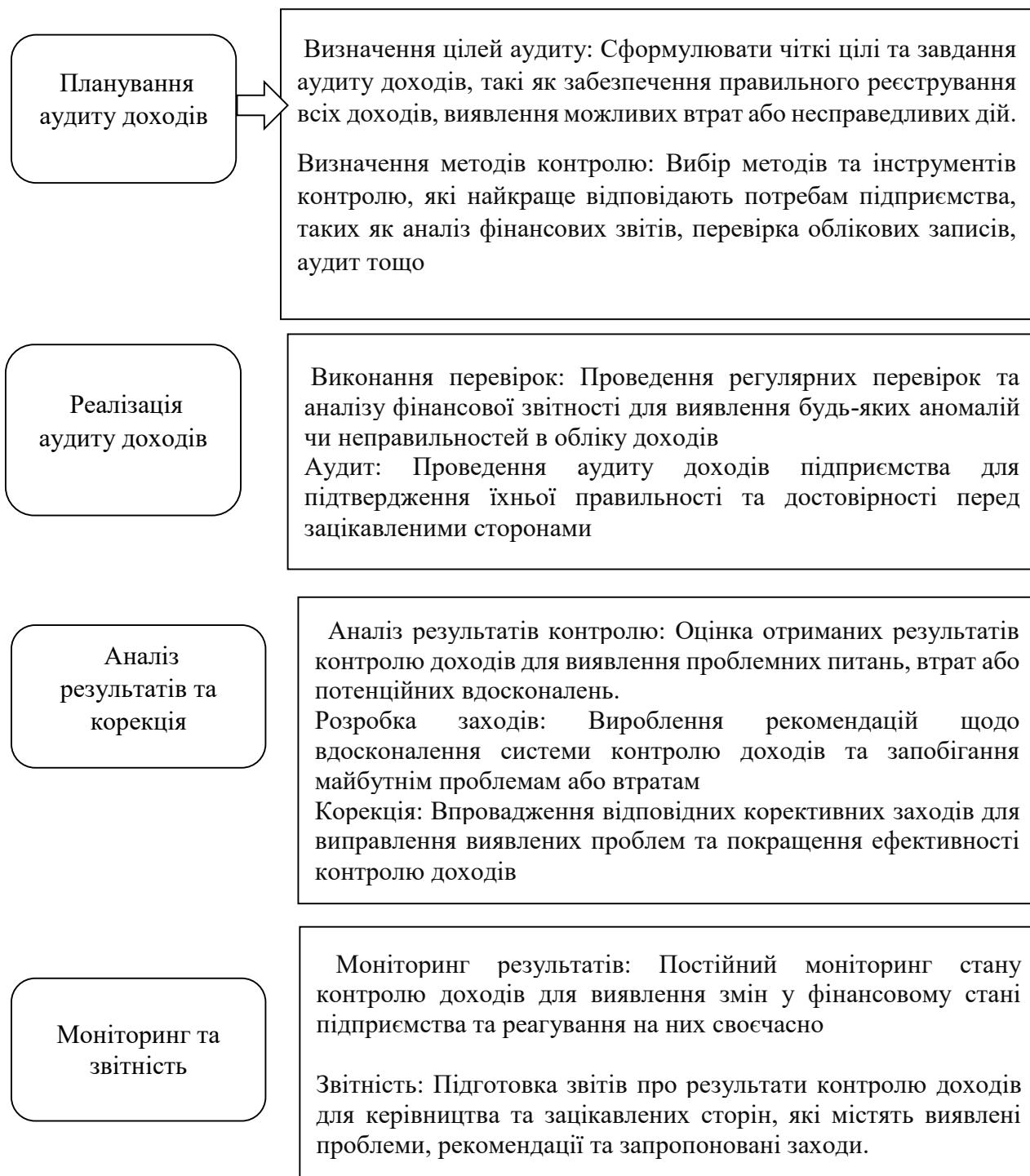

Рис. 3.2. Етапи проведення аудиту підприємницьких доходів

Джерело: складено автором

Для проведення перевірки необхідні джерела інформації, які відображено на рис. 3.3.

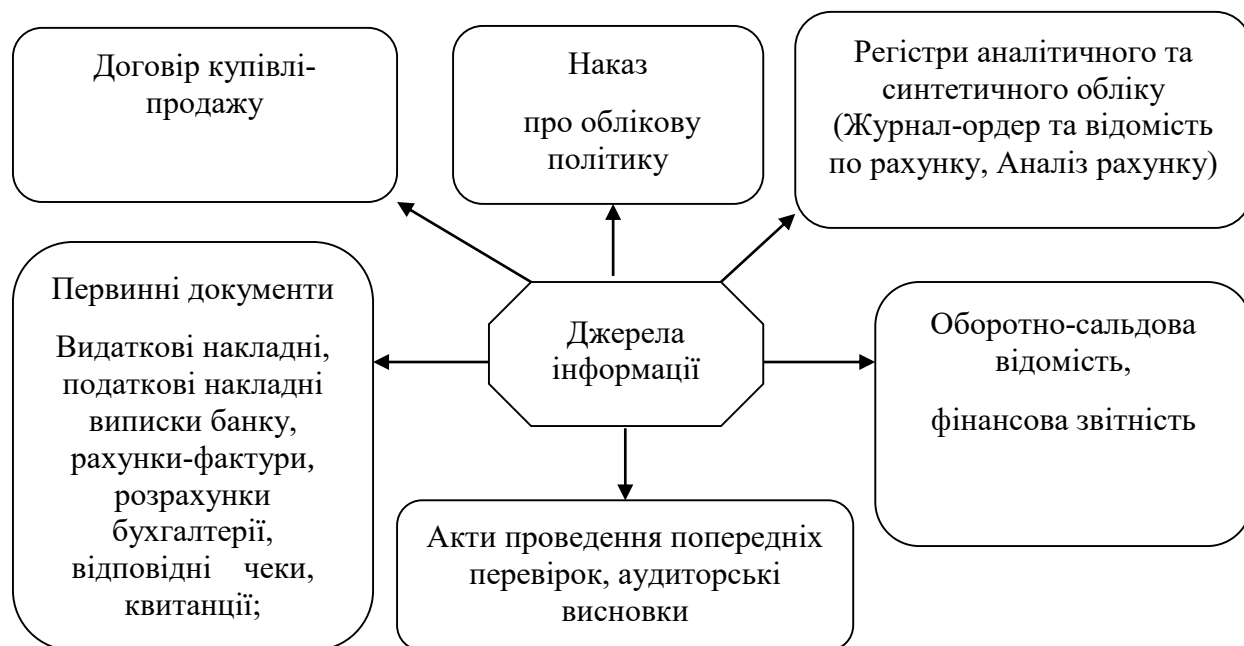

Рис. 3.3. Джерела інформації при проведенні аудиту доходів

Джерело: складено автором

Основні цілі аудиторської перевірки доходів

- перевірка повноти – переконання, що всі доходи, які підприємство отримало за звітний період, відображені у звітності
- перевірка точності – переконання, що доходи обліковані за правильною сумою та без помилок
- перевірка періодичності – перевірка, що доходи відображені в правильному періоді (перевірка відповідності доходів і витрат)
- перевірка існування – переконання, що обліковані доходи дійсно існують, і відповідні операції були здійснені.
- перевірка оцінки – підтвердження, що доходи правильно оцінені відповідно до прийнятих стандартів бухгалтерського обліку.

Аудиторські процедури перевірки доходів – це сукупність дій, що здійснюються аудитором для збору доказів про правильність, повноту, об’єктивність та своєчасність відображення доходів у фінансовій звітності

компанії. Перевірка доходів є однією з найважливіших частин аудиту, оскільки доходи безпосередньо впливають на фінансові результати, що можуть цікавити інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб

Наведемо приклад аудиторських процедур при перевірці доходів (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Аудиторські процедури перевірки доходів

Процедура	Твердження	Результат
Перевірка документів, що підтверджують доходи: Перегляд рахунків-фактур, контрактів, накладних, платіжних документів, підтверджень відвантаження товарів чи надання послуг Зіставлення облікових записів із відповідними документами, щоб переконатися, що доходи документально підтверджені і правильно відображені в обліку		
Аналіз облікової політики Перевірка облікової політики підприємства щодо визнання доходів і порівняння її з прийнятими стандартами (наприклад, П(С)БО або МСФЗ) Аналіз відповідності політики визнання доходів характеру діяльності компанії, наявності змін у політиці визнання доходів та їх впливу на звітність		
Дохід - повнота Перевірка повноти обліку доходів Здійснення тестування на повноту доходів для виявлення потенційних пропусків. Наприклад, порівняння фактичного відвантаження з обліковими даними про виручку Перевірка наявності доходів за договорами, які ще не закриті, чи мають зобов'язання з наступними платежами		
Перевірка оцінки і класифікації доходів Перевірка правильності класифікації доходів (операційних, інших, фінансових) Оцінка методів оцінки доходів, наприклад, у випадках розрахунку доходу від довгострокових контрактів чи угод, що тривають більше одного періоду		
Перевірка розподілу доходів за періодами (cut-off test): Переконання, що доходи відображені в правильному звітному періоді (наприклад, відвантаження товару в кінці звітного періоду має бути відображено в поточному періоді) Перевірка кінцевих операцій звітного періоду для запобігання перенесенню доходів на інші періоди.		

Джерело: складено автором

Аудиторські процедури перевірки доходів спрямовані на забезпечення достовірності відображення доходів у фінансовій звітності підприємства.

Використання різних методів та процедур дозволяє аудитору зібрати достатньо доказів для об'єктивної оцінки правильності обліку доходів, що є важливим аспектом для користувачів фінансової інформації.

При аудиторській перевірці використовуються прийоми документального контролю, зокрема, формальну, арифметичну, логічну, нормативно-правову, взаємну та зустрічну перевірки.

Перевірка операцій з обліку доходів ПрАТ «Виноградар» проводилась декількома етапами, а саме:

Ознайомлення з елементами облікової політики щодо обліку доходів. В наказі прописано умови визнання доходів від реалізації продукції та товарів, проте відсутній пункт щодо визнання доходів від виконання робіт та надання послуг.

За допомогою внутрішнього контролю, в першу чергу, необхідно встановити чи є в наявності всі договори на постачання продукції (товарів, робіт, послуг). Унаслідок перевірки було встановлено, що на підприємстві був укладений Договір Поставки № 27/11ВМ, відповідно до якого ПрАТ «Виноградар» зобов'язалось реалізувати ТОВ «Югвинпром» виноматеріал виноградний оброблений столовий сортовий «Сапеларі».

По даній операції були оформлені наступні первинні документи:

- Довіреність № 29 від 5 лютого 2020 р.
- рахунок-фактура № СФ-0000009 від 5 лютого 2020 р.
- видаткова накладна № РН-0000313 від 5 лютого 2020 р.
- товарно-транспортна накладна № 30 на переміщення алкогольних напоїв від 5 лютого 2020 р.

При перевірці Договорів Поставки необхідно звернути увагу, насамперед, на умови поставки продукції, товарів, термін та форму оплати реалізованої продукції покупцями, що є передумовою забезпечення зменшення ризиків неплатежу, поліпшення надійності виконання своїх зобов'язань сторонами договору і забезпечення швидкості розрахунків з контрагентами. Унаслідок

перевірки було встановлено, що ПрАТ «Виноградар» дотримується правильного складання й оформлення господарських договорів.

В процесі формальної, логічної, арифметичної перевірок наявності і правильності оформлення первинних документів, що є підставою для записів, помилок не виявлено. Всі документи складені належним чином, суми відображені в них в повній мірі і відповідають дійсності.

З'ясовано, що аналітичний облік доходів ведеться за видами діяльності, групами (видам) продукції, товарів, послуг в залежності від специфіки підприємства. Аудитором були визначені умови визнання доходів за цими

В процесі перевірки кожної з позицій Звіту про фінансові результати щодо відображення доходів було встановлено співставність між фактичними результатами, що були отримані в результаті розрахунку показників за даними оборотно-сальдової відомості, та тими, що вказані у Звіті про фінансові результати.

Перевірка правильності та повноти формування і відображення доходів у податкової звітності підприємства. Встановлено, що на підприємстві доходи, що враховують з метою визначення об'єкта оподаткування, нараховуються з моменту їх виникнення згідно з нормами НП(С)БО та Податкового Кодексу України, незалежно від дати надходження або сплати коштів.

Перевірка достовірності показників податкової звітності підприємства базувалась на визначенні достовірності та обґрунтованості даних обліку та їх співставленні з відповідними показниками декларації на прибуток підприємства, й також співставленні показників податкової звітності з показниками фінансової звітності.

В

с

т

а

н

о

в

3.2. Аналітична діагностика підприємницьких доходів та результатів діяльності ПрАТ «Виноградар»

Аналітична діагностика підприємницьких доходів необхідна для розуміння загального економічного стану підприємства. Передусім аналітична діагностика доходів передбачає проведення горизонтального аналізу динаміки отриманих доходів як у цілому за усією фінансово-господарською діяльністю, так і за окремими складовими, тобто доходами, отриманими у результаті основної діяльності, операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Наведемо динаміку отриманих загальних доходів та чистого доходу від реалізації виноробної продукції (рис. 3.4).

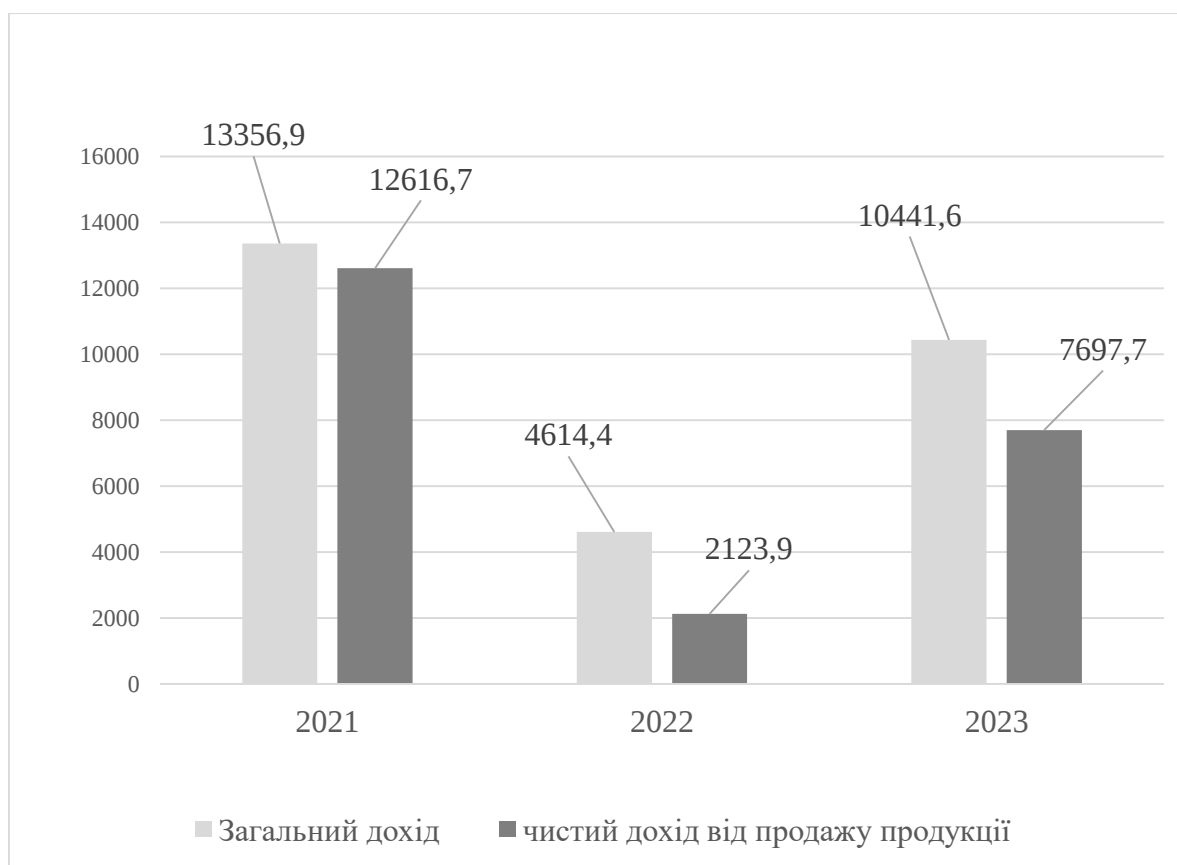

Рис. 3.4. Динаміка отриманих доходів ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено за даними [30]

Як бачимо з рис. 3.4, на підприємстві ПрАТ «Виноградар» спостерігається значні коливання у сумах отриманого доходу. Але, зрозуміло, що основну долю у загальній сумі отриманих доходів складає дохід від реалізації готової продукції. Для більш повного розуміння, які саме доходи отримані підприємством наведемо інформацію у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Динаміка і структура отриманих доходів ПрАТ «Виноградар»

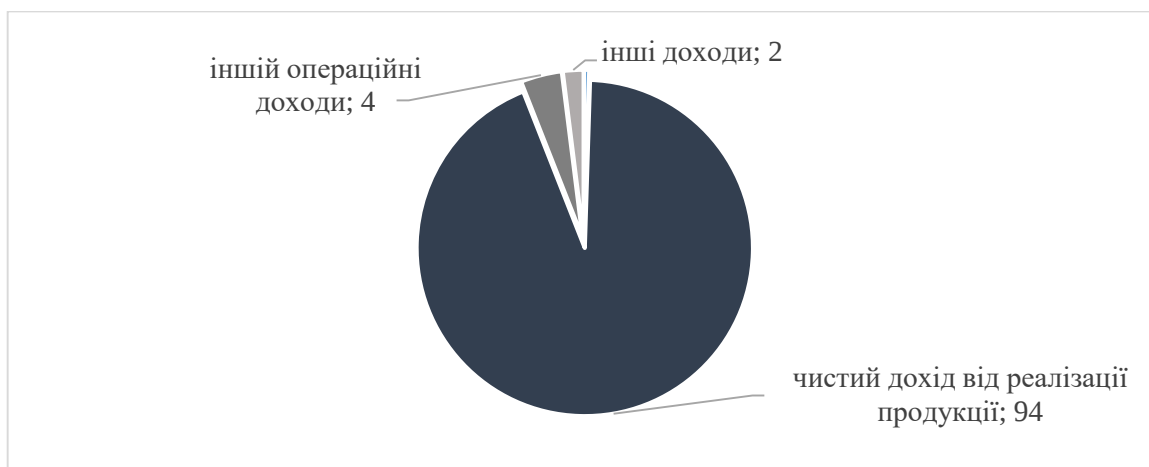
Показники	сума доходів. тис. грн			Структура. %		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1	3	4	5	6	7	8
чистий дохід від реалізації	12 616,70	2 123,90	7 697,70	94%	46%	74%
інші операційні доходи	488,50	2 218,60	2327,3	4%	48%	22%
інші доходи	251,70	271,90	411,60	2%	6%	4%
разом доходів	13 356,90	4 614,40	10 441,60	100%	100%	100%

Джерело: складено за даними [30]

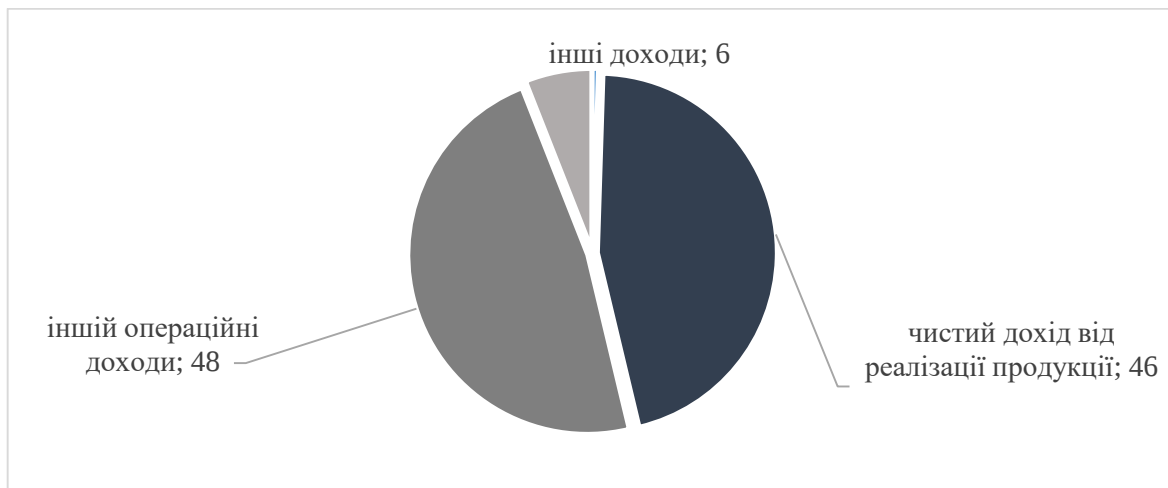
Дані таблиці свідчать на підприємстві ПрАТ «Виноградар» крім доходу від реалізації продукції, мають місце ще такі доходи як інші операційні доходи та інші доходи. Слід зазначити, що саме інші операційні доходи мають більш значущі показники та відповідно здійснюють більш значущий вплив на формування зміни фінансового результату. На досліджуваному підприємстві інші операційні доходи представлені такими складовими, як дохід від отримання цільового фінансування, дохід від отриманих безоплатно оборотних активів, дохід від операційної оренди. Також у зв'язку із зміною виду діяльності та запровадження такого напрямку як «змішане сільське господарство» підприємство ПрАТ «Виноградар» оцінює вирощену сільськогосподарську продукцію та біологічні активи за справедливою вартістю. Така методика оцінки потребує відображення доходів та витрат від первісного визнання готової сільськогосподарської продукції та біологічних активів, а також від переоцінки

біологічних активів на кожну дату балансу. Зміна структури отриманих доходів відбулася саме за рахунок збільшення суми інших операційних доходів (рис. 3.5)

2021 рік

2022 рік

2023 рік

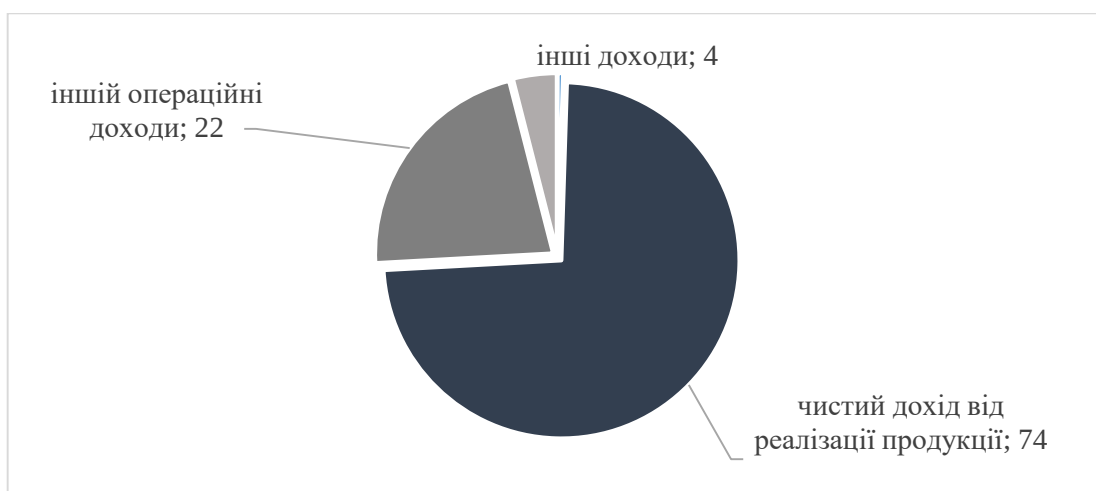

Рис. 3.5. Структура підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено за даними [30]

Далі проведемо вертикальний аналіз результативних показників підприємства ПрАТ «Виноградар» (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз формування результативних показників ПрАТ «Виноградар»

Показники	Сума. тис. грн.		Структура елементів формування чистого прибутку. %	
	базовий 2021 рік	звітний 2023 рік	базовий 2022 рік	звітний 2023 рік
1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації продукції	12 616,70	7 696,70		
2. Собівартість реалізованої продукції	11 332,00	8 210,00	90%	107%
3. Валовий прибуток	1 284,70	-513,30	10%	-7%
4. Операційні доходи	488,50	2327,3	4%	30%
5. Операційні витрати	1 598,80	1 611,50	13%	21%
9. Прибуток від операційної діяльності	174,40	202,50	1%	3%
12. Інші доходи	251,7	411,6	2%	5%
13. Інші витрати	242,2	450,6		
14. Прибуток до оподаткування	183,90	163,50	1%	2%
15. Податок на прибуток	40,10	41,80	0%	1%
15. Чистий прибуток	143,80	121,70	1%	2%

Джерело: складено за даними [30]

Як видно з табл. у 2021 році підприємство отримало кращі результати своєї діяльності. А саме отриманий чистий дохід від реалізації продукції перекрив фактичні витрати на виробництво реалізованої продукції, що дало змогу отримати валовий прибуток у сумі 1284,70 тис. грн. Враховуючи, що на даному підприємстві собівартість сформована за рахунок прямих витрат, то суму валового прибутку можна прирівняти до маржинального доходу підприємства. Маржинальний дохід (**або маржинальний прибуток**) — це фінансовий показник, який демонструє різницю між виручкою від продажів і змінними витратами, пов'язаними з виробництвом та продажем продукції. Його основне призначення — оцінити, скільки коштів залишається для покриття постійних витрат і

отримання чистого прибутку. Проте величина маржинального доходу складає лише 10% у сумі отриманого чистого доходу від реалізації. Отриманий дохід в 2023 році не дозволив перекрити фактичну собівартість реалізованої продукції, а відтак отримано маржинальний збиток. Тобто підприємство увійшло у зону збитковості у 2023 році.

Більш ілюстративно динаміка отриманих видів фінансового результату ПрАТ «Виноградар» наведена на рис. 3.6.

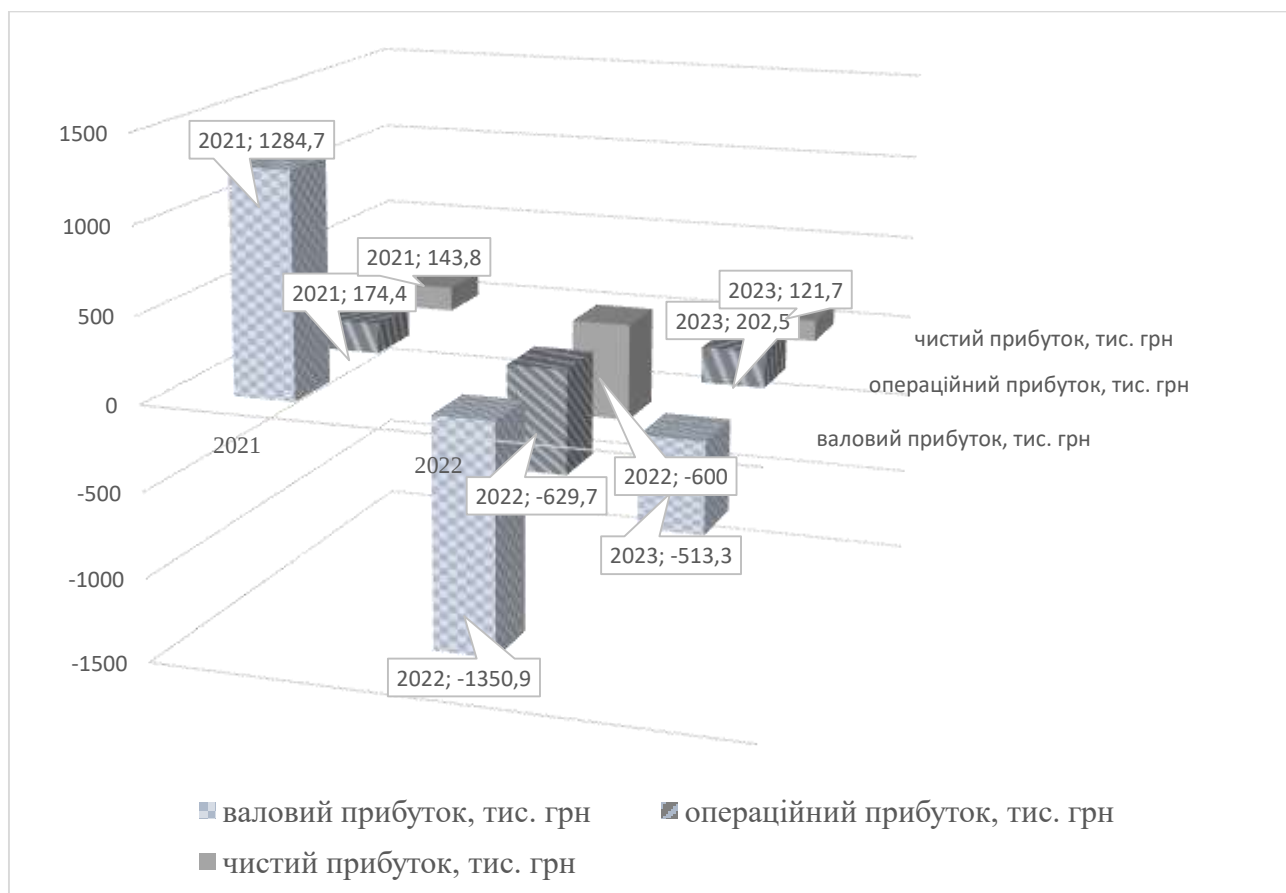

Рис. 3.6. Динаміка видів фінансового результату ПрАТ «Виноградар»

Джерело: складено за даними [30]

В системі аналітичної діагностики результативних показників доцільно використовувати методи статистичного аналізу, серед яких доречним є побудова рядів динаміки.

Аналіз таких показників проводиться із застосуванням базисного або ланцюгового методів порівняння окремих ознак. При ланцюговому методі порівнюється кожний показник періоду з попереднім показником періоду.

При базисному методі порівняння показників здійснюється з одним й тим же базовим показником.

Проведемо аналіз динаміки чистого доходу за допомогою ланцюгових та базисних показників (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Абсолютні та відносні показники чистого доходу від реалізації

Рік	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	Ланцюгові показники				Базисні показники		
		Δ, тис. грн	Т _{зр.} коеф.	Т _{пр.} , %	А, тис. грн	Δ, тис. грн	Т _{зр.} коеф.	Т _{пр.} , %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2017	21978,2	...	...	...	...			
2018	28598,2	6620,0	130,1	30,1	220,67	6620,0	130,1	30,1
2019	7 334.00	-21264,2	25,6	-74,4	285,8	-14644,2	33,4	-66,6
2020	14 146.00	6812,0	193,0	93,0	73,24	-7832,2	64,4	-35,6
2021	12 616.70	-1529,3	89,2	-10,8	-141,5	-9361,5	57,4	-42,6
2022	2 123.90	-10492,8	16,8	-83,2	-126,1	-19854,3	9,7	-90,3
2023	7 696.70	5572,8	362,4	262,4	21,24	-14281,5	35,0	-75,0

Джерело: складено за даними [30]

Отже, як видно з табл. розрахунки ланцюговим методом зміни ряду динаміки, побудованого за показником чистого доходу від реалізації мають такі результати:

- збільшення у 2018 році порівняно із 2017 роком на 6620,0 тис. грн, або на 30,1%
- зменшення у 2019 році порівняно із 2018 роком на 21264,2 тис. грн, або на 74,4%
- збільшення у 2020 році порівняно із 2019 роком на 6812,0 тис. грн, або на 93,0%

- зменшення у 2021 році порівняно із 2020 роком на 1529,3 тис. грн., або на 10,8%
- зменшення у 2022 році порівняно із 2021 роком на 109492,8 тис. грн, або на 83,2%
- збільшення у 2023 році порівняно із 2022 роком на 5572,8 тис. грн, або на 262,4%

Як ми бачимо, найбільшого зростання чистий дохід від реалізації зазнав у 2023 році порівняно із 2022 роком.

Покажемо розрахунки ланцюгових показників зміни чистого доходу від реалізації ПрАТ «Виноградар»

Ланцюгові показники:

$$\Delta_{2023} = Y_{2023} - Y_{2022}, \Delta_{2023} = 7696,70 - 2123,90 = 5572,8 \text{ тис. грн}$$

$$T_{зр.2023} = \frac{Y_{2023}}{Y_{2022}}; T_{зр.2023} = \frac{7696,70}{2123,90} = 3,624$$

$$T_{пр.2023} = (T_{зр.2023} - 1) \cdot 100; T_{пр.2023} = (3,624 - 1) \cdot 100 = 262,4\%$$

$$A_{2023} = \frac{\Delta_{2023}}{T_{пр.2023} (\%)}; A_{2023} = \frac{5572,8}{262,4} = 21,24 \text{ тис. грн.}$$

У 2023 році порівняно з 2022 роком, тобто за 1 рік, чистий дохід від реалізації товарних запасів ПрАТ «Виноградар» збільшився на 5572,8 тис. грн. або на 262,4%, при чому кожний відсоток цього зростання містить у собі 21,24 тис грн.

Що стосується розрахунків базисним методом, зміни ряду динаміки, побудованого за показником чистого доходу від реалізації мають такі результати:

- збільшення у 2018 році порівняно із 2017 роком на 6620,0 тис. грн, або на 30,1%
- зменшення у 2019 році порівняно із 2017 роком на 14644,2 тис. грн, або на 66,6%

- зменшення у 2020 році порівняно із 2017 роком на 7832,2 тис. грн, або на 35,6%
- зменшення у 2021 році порівняно із 2017 роком на 9361,5 тис. грн., або на 42,6%
- зменшення у 2022 році порівняно із 2017 роком на 19854,3 тис. грн, або на 90,3%
- зменшення у 2023 році порівняно із 2017 роком на 14281,5 тис. грн, або на 75,0%

Покажемо розрахунки базисних показників зміни чистого доходу від реалізації у 2023 році порівняно із базовим 2017 роком:

Базисні показники:

$$\Delta_{2023-2017} = Y_{2023} - Y_{2017}; \Delta_{2023-2017} = 7696,70 - 21978,2 = -14281,5 \text{ тис. грн}$$

$$T_{зр \cdot 2023-2017} = \frac{Y_{2023}}{Y_{2017}}; T_{зр \cdot 2023-2017} = \frac{7696,7}{21978,2} = 0,350$$

$$T_{нр \cdot 2023-2017} = (T_{зр \cdot 2023-2017} - 1) \cdot 100; T_{нр \cdot 2023-2017} = (0,350 - 1) \cdot 100 = -75,0\%$$

За період з 2017 р. по 2023 р., або у 2023 році порівняно з 2017 роком, тобто за 7 років, чистий дохід від реалізації продукції ПрАТ «Виноградар» зменшився на 14281,5 тис. грн., або на 75,0%

Зміна чистого доходу від реалізації позначається на таких показниках ефективності виробничо-господарської діяльності як продуктивність праці, віддача основних засобів, а також показниках ділової активності підприємства - оборотність оборотних активів та оборотність дебіторської заборгованості. Зміна таких важливих показників, у свою чергу відбивається на загальних фінансових результатах підприємницької діяльності.

Отже для більшого розуміння визначимо ці показники та відстежмо їх зміни. Дані розрахунків наведемо у табл. 3.5

Таблиця 3.5

Показники ефективності використання ресурсного потенціалу та ділової активності ПрАТ «Виноградар»

№ з/п	Показники	2021	2022	2023
1	2	3	4	5
1	продуктивність праці, тис. грн	901,2	151,7	513,1
2	віддача основних засобів, грн	0,594	0,099	0,359
3	оборотність оборотних активів	0,758	0,124	0,412
4	оборотність дебіторської заборгованості	2,801	0,907	1,526

Джерело: складено за даними [30]

Отже, як бачимо, такий показник як віддача основних засобів знаходиться у вкрай низькому значенні та має тенденцію до зменшення у зв'язку із значним зменшення отриманого доходу та майже незмінною величиною наявних основних засобів за первісною їх вартістю.

Більш значимі показники продуктивності праці, оскільки на підприємстві протягом аналізованого періоду залишається майже незмінною кількість працівників.

Що стосується таких показників як оборотність оборотних активів та цей показник також віддзеркалює не кращий стан підприємства ПрАТ «Виноградар». Тобто наявні оборотні активи підприємства значно перевищують отриманий дохід. Показник оборотності дебіторської заборгованості має більш значущі величини. І це є позитивним, тобто сума реалізованих товарних запасів покупцям показує величину отриманого доходу та погашення дебіторської заборгованості у встановлені договором терміни.

З метою визначення основних напрямків ефективного розвитку підприємства ПрАТ «Виноградар» та враховуючи динамічні коливання раніше проаналізованих показників фінансового результату вважаємо доцільним при побудові багатофакторної моделі в якості залежної змінної величини (у) взяти сформований на підприємстві валовий прибуток, оскільки визначальною його складовою є виручка від реалізації продукції та товарів покупцям, що у свою

чергу зумовлює й виникнення дебіторської заборгованості, своєчасне погашення якої є вагомим задля забезпечення фінансовими ресурсами підприємства.

У якості незалежних величин (x_i) взяті:

x_1 – величину чистого доходу на 1 працівника (продуктивність праці);

x_2 – коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості;

x_3 – віддачу основних засобів;

x_4 – коефіцієнт оборотності оборотних активів

Для визначення коефіцієнтів регресійної моделі нами були використані наступні первинні дані (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Значення параметрів регресійної моделі

№ з/п	Фінансовий результат, тис. грн.	Чиситйдохід на 1 працівника (продуктивність праці), тис. грн	Коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості	Віддача основних засобів, грн	Коефіцієнт оборотності оборотних активів
1	2	3	4	5	6
1.	85,5	141,62	2,151	0,332	0,324
2.	102,3	163,33	2,552	0,454	0,582
3.	92,8	125,72	2,214	0,32	0,412
4.	114,4	144,23	2,852	0,359	0,217
5.	97,6	114,51	0,821	0,088	0,558
6.	123,2	128,34	0,963	0,097	0,481
7.	79,6	116,43	0,862	0,076	0,389
8.	138,6	168,21	1,159	0,129	0,264
9.	262,0	217,32	1,956	0,179	0,155
10.	313,1	213,21	1,158	0,195	0,216
11.	296,7	188,7	1,283	0,169	0,181
12.	382,7	289,5	1,957	0,287	0,365

Джерело: складено за даними [30]

Реалізація кореляційно-регресійного аналізу була вирішена за допомогою табличного процесора Excel. Для визначення більш значущих факторів було проведено процедуру виявлення тісноти зв'язку факторів із залежною змінною величиною з метою визначення пріоритетності факторів моделі. Для цього виконаний кореляційний аналіз між факторними ознаками та залежною змінною – прибутком (рис. 3.8).

	Столбец 1	Столбец 2	Столбец 3	Столбец 4	Столбец 5
Столбец 1	1				
Столбец 2	-0,04912639	1			
Столбец 3	0,926155976	0,217857092	1		
Столбец 4	0,932251267	0,244839369	0,920856099	1	
Столбец 5	0,063797703	-0,416631049	-0,087625865	0,107467315	1

Рис. 3.7. Значення коефіцієнтів кореляції між залежною змінною та факторними ознаками

Джерело: складено за результатами рішення моделі у програмі Excel.

регресійна статистика				
Множинний R	0,978410696			
R-квадрат	0,95728749			
Нормований R-квадрат	0,932880341			
Стандартна похибка спостереження	104,9015746			
	12			
дисперсійний аналіз				
	df	SS	MS	F
регресія	4	1726431	431607,865	39,2216
залишок	7	77030,38	11004,34035	
разом	11	1803462		
	Коеффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение
Y-перетин	-5,517752717	125,4398	-0,043987255	0,966143
Змінна X 1	2,16817299	0,62901	3,446961897	0,010735
Змінна X 2	247,2227231	116,6952	2,11853399	0,071877
Змінна X 3	1954,013258	685,8498	2,849039585	0,024722
Змінна X 4	0,24110045	3,753253	0,064237726	0,950577

Рис. 3.8. Результати вирішення кореляційно-регресійної моделі

Джерело: складено автором

За результатами 1 кроку рішення кореляційно-регресійної моделі визначено, що найбільший вплив здійснюють такі фактори як коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості, отриманий чистий дохід на 1 працівника та коефіцієнт оборотності оборотних активів, що є безумовно

логічним з урахуванням специфіки функціонування ПрАТ «Виноградар». Так, Коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості є важливим фінансовим показником, який характеризує ефективність управління дебіторською заборгованістю підприємства. Він показує, скільки разів за звітний період компанія повністю перетворює дебіторську заборгованість у грошові кошти. Вищий коефіцієнт свідчить про швидшу інкасацію дебіторської заборгованості, що позитивно впливає на ліквідність і фінансову стабільність підприємства. Продуктивність праці характеризує ефективність використання трудових ресурсів у процесі виробництва та відображає обсяг продукції або послуг, які працівник (або група працівників) може виробити за певний період часу. Вона є важливим показником економічного розвитку та конкурентоспроможності підприємства, галузі чи економіки загалом.

Для більшого доказу впливу цих факторів було здійснено 2 шаг вирішення моделі та отримано наступні результати (рис. 3.9)

<i>регресійна статистика</i>	
множинний R	0,978397828
R-квадрат	0,957262311
нормований R-квадрат	0,941235677
Стандартна похибка спостереження	98,15535626
	12

<i>дисперсійний аналіз</i>				
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>
Регресія	3	1726386	575462,0169	59,7294693
залишок	8	77075,79	9634,473963	
разом	11	1803462		

	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>
Y-перетин	-4,06441818	115,4479	-0,035205636	0,97277836
змінна X 1	2,17749413	0,572684	3,802262634	0,00521981
змінна X 2	246,1639717	108,096	2,277272539	0,05229347
змінна X 3	1965,767969	618,4801	3,178385074	0,01302911

Рис. 3.9. Результати вирішення кореляційно-регресійної моделі

Джерело: складено автором

Отже у моделі впливу на збільшення фінансового результату підприємства залишилися найбільш вагомі фактори – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, продуктивність праці та коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Коефіцієнт оборотності товарної дебіторської заборгованості – це фінансовий показник, що відображає, скільки разів за певний період компанія повністю погашає свою дебіторську заборгованість. Цей коефіцієнт використовується для оцінки ефективності управління дебіторською заборгованістю та швидкості її повернення. Вищий коефіцієнт свідчить про те, що компанія швидше отримує платежі від своїх клієнтів, що позитивно впливає на її ліквідність.

Підвищення продуктивності праці є важливим завданням для будь-якого підприємства, оскільки воно сприяє економії ресурсів, зниженню витрат, збільшенню прибутковості та посиленню конкурентних позицій на ринку.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів – це фінансовий показник, що відображає ефективність використання оборотних активів компанії для отримання доходу. Він показує, скільки разів за певний період оборотні активи компанії повністю використовуються для генерування виручки. Високий коефіцієнт свідчить про ефективне управління активами, тоді як низький може вказувати на потребу в оптимізації управління оборотними активами.

Отже, підприємству ПрАТ «Виноградар» у стратегічній перспективі задля зміцнення його конкурентного статусу та зростання прибутковості необхідно зосередити управлінські дії саме на оптимізації оборотності дебіторської заборгованості, що у свою чергу залежить від налагоджених договірних відносин з контрагентами з реалізації продукції (товарів) їх платоспроможності та розробленої кредитної політики, а також модернізації виробничого процесу, яка забезпечить виробництво більш якісної продукції, спроможної конкурувати як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках збуту.

3.3. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькими доходами

Облікова та аналітична інформація є взаємопов'язаними, невід'ємними складовими обліково-аналітичного забезпечення формування підприємницьких доходів. Основні напрямки удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» слід визначати за такими складовими (рис. 3.10).

Рис. 3.10. Складові обліково-аналітичного забезпечення підприємницьких доходів

У системі фінансового обліку важливим та відправною точкою у контексті формування інформації про підприємницькі доходи є облікова політика підприємства. дотримання основних регламентів встановленого внутрішнього документу має бути спрямовано на достовірне визнання доходів від реалізації продукції та визнання доходів від виконання робіт та надання послуг. Також необхідним є правильне розмежування отриманих доходів за певними класифікаційними групами та видами діяльності. Для ПрАТ «Виноградар» необхідно правильно визначати та відносити до доходів звітного періоду суми

цільового фінансування, які були зараховані до доходів майбутніх періодів. Саме це розмежування безпосередньо впливатиме на формування фінансового результату звітного періоду. Розмежування доходів за видами діяльності – операційною, фінансовою та іншою потрібно для формування показників фінансової звітності та аналітичної діагностики економічного стану підприємства.

Для поглиблення аналітичності облікового забезпечення підприємницьких доходів від основної діяльності ПрАТ «Виноградар» слід ввести додаткові субрахунки для визнання доходів від продажу продукції вітчизняним покупцям та покупцям-нерезидентам.

Виходячи з цього для деталізації інформації з продажу виноробної продукції, виноматеріалів та інших товарних запасів доцільним є відкриття наступних субрахунків:

- 7011 – для реєстрації доходів від реалізації продукції вітчизняним покупцям; 7012 – для реєстрації доходів від реалізації продукції на експорт;
- 7021 – для реєстрації доходів від торгівлі з вітчизняними покупцями; 7022 – для реєстрації доходів від торгівлі на експорт;

При дослідженні організаційно-практичних аспектів обліку доходів підприємницької діяльності ПрАТ «Виноградар» було встановлено, що облік організований методично вірно: дотримуються виконання договірних умов щодо реалізації продукції та надання послуг, ведеться аналітичний облік окремих доходів основної діяльності, формуються облікові регістри у сучасній системі обліку. Проте в Наказі «Про облікову політику» взагалі відсутній розділ щодо інформації про доходи, не визначено класифікаційні групи, не зазначено умови визнання доходів.

Відтак, у Положенні про облікову політику вкрай необхідно зазначити питання методичного характеру щодо бухгалтерського обліку доходів діяльності, зважаючи на їх значимість для формування фінансового результату як показника фінансової звітності та об'єкта оподаткування податком на прибуток.

Вважаємо за доцільне рекомендувати ПрАТ «Виноградар» розкриття такої інформації в обліковій політиці щодо підприємницьких доходів (рис. 3.11).

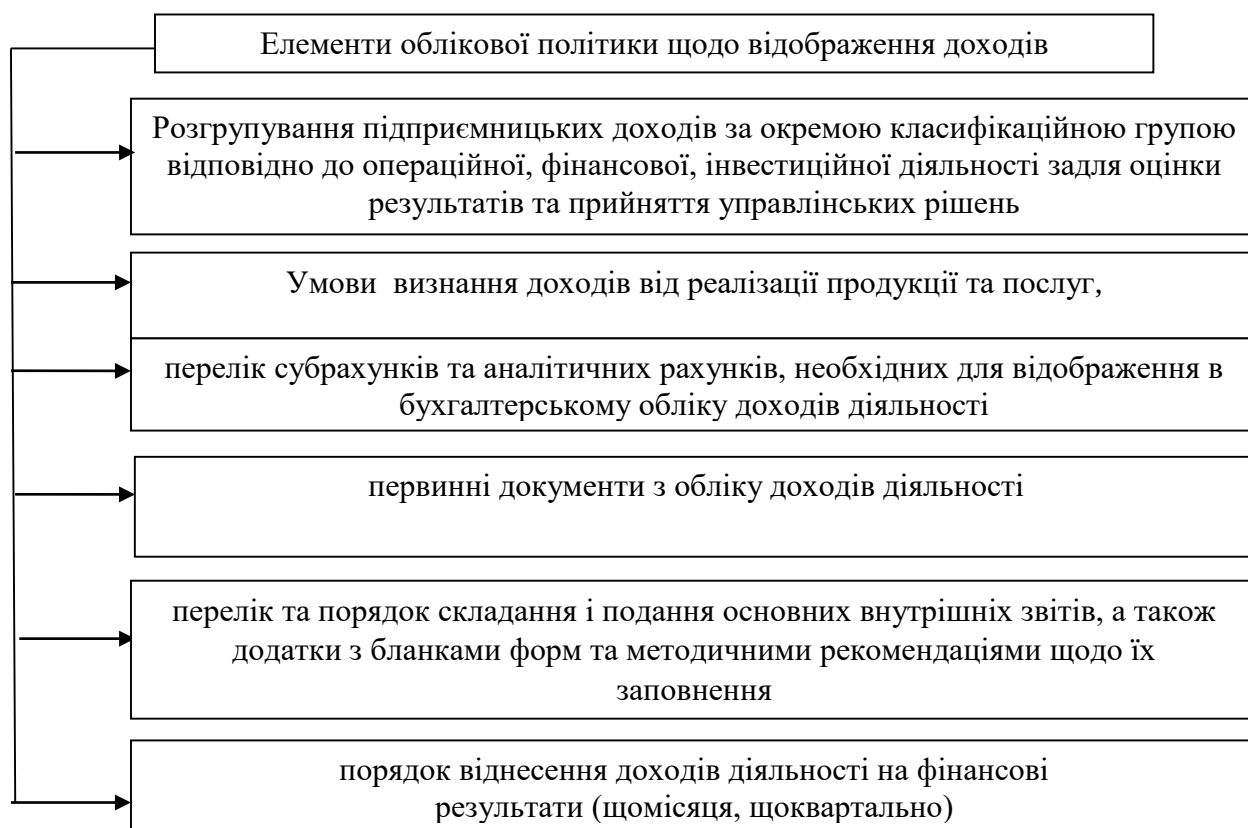

Рис. 3.11. Об'єкти облікової політики щодо операційних доходів відповідно до національних стандартів

Джерело: розроблено автором

Таким чином, зазначені елементи облікової політики щодо умов визнання, дати визнання доходів від продажу товарів (послуг), їх оцінки, віднесення підприємницьких доходів до класифікаційних груп за операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю значно покращать обліково-інформаційне забезпечення формування доходів ПрАТ «Виноградар», як важливого елемента формування фінансового результату та результативного показника використання виробничого потенціалу.

Також підприємству ПрАТ «Виноградар» потрібно ввести систему управлінського обліку та впровадити бюджетування доходів та витрат основної

діяльності. Управлінський облік відрізняється від фінансового, оскільки призначена мета управлінського обліку — допомогти внутрішнім користувачам компанії приймати обґрунтовані бізнес-рішення.

Управлінський облік передбачає представлення фінансової інформації для внутрішніх цілей для використання керівництвом під час прийняття ключових бізнес-рішень. Методи, які використовують бухгалтери з управлінського обліку, не продиктовані стандартами бухгалтерського обліку, на відміну від фінансового обліку. Подання даних управлінського обліку можна модифікувати відповідно до конкретних потреб кінцевого користувача.

Управлінський облік охоплює багато аспектів бухгалтерського обліку, включаючи калькуляцію продукції, бюджетування, прогнозування та різноманітний фінансовий аналіз. Це відрізняється від фінансового обліку, який створює та розповсюджує офіційні фінансові звіти для публічного використання, які відповідають переважаючим стандартам бухгалтерського обліку.

Управлінський аналіз допомагає керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення та ефективно управляти ресурсами для досягнення стратегічних цілей

- дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів, досягнення поставлених цілей та стратегічних планів
- допомагає виявити проблемні ситуації та можливості для поліпшення діяльності підприємства
- надає інформацію для розробки стратегій, тактичних планів та прийняття управлінських рішень
- дозволяє контролювати виконання стратегічних та оперативних планів, виявляти відхилення та вчасно коригувати дії.
- допомагає ефективно використовувати ресурси підприємства, включаючи фінансові, людські та матеріальні ресурси
- дозволяє аналізувати конкурентне середовище та реагувати на зміни на ринку.

- надає інформацію для мотивації персоналу до досягнення цілей та виконання завдань.

- забезпечує інформацію для підготовки стратегічних звітів та презентацій для керівництва та зацікавлених сторін

Підприємству ПрАТ «Виноградар» необхідно використовувати інструменти фінансового аналізу, який має забезпечити:

- 1) оцінку фінансового стану: допомагає оцінити поточний фінансовий стан підприємства шляхом аналізу його фінансової звітності, включаючи баланс, звіт про прибутки та звіт про грошові потоки

- 2) виявлення тенденцій та проблем: дозволяє виявити тенденції в фінансових показниках та виявити можливі проблеми або ризики, що можуть виникнути в майбутньому;

- 3) оцінку рентабельності та ефективності: аналізує рівень рентабельності та ефективності використання активів, що допомагає визначити, наскільки успішно підприємство генерує прибуток та використовує свої ресурси;

- 4) планування та прогнозування: надає інформацію для планування майбутніх фінансових дій та прогнозування фінансових результатів;

- 5) підготовку звітності для зацікавлених сторін: забезпечує підготовку фінансової звітності для зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори та регулюючі органи;

- 6) оцінку ризиків і можливостей: аналізує різноманітні ризики, що можуть впливати на фінансову стійкість підприємства, та визначає можливості для поліпшення фінансових результатів;

- 7) підтримку прийняття управлінських рішень: надає інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що сприяє ефективному управлінню підприємством.

Фінансовий аналіз є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та прийняття стратегічних рішень в підприємстві.

Стратегічний аналіз включає в себе ряд методів та інструментів, що допомагають підприємствам аналізувати їхнє поточне становище, конкурентне

середовище та розробляти стратегії для досягнення своїх цілей. Деякі з найпоширеніших методів стратегічного аналізу включають:

1) SWOT-аналіз: оцінка внутрішніх сильних і слабких сторін (Strengths and Weaknesses) підприємства, а також зовнішніх можливостей і загроз (Opportunities and Threats), що дозволяє визначити ключові фактори, які впливають на стратегію;

2) PESTLE-аналіз: аналіз впливу політичних, економічних, соціокультурних, технологічних, правових і екологічних факторів на підприємство, що допомагає зрозуміти зовнішнє середовище;

3) аналіз конкурентного середовища: оцінка конкурентної ситуації на ринку, включаючи аналіз конкурентів, їхніх стратегій, сильних і слабких сторін, а також можливостей для розвитку;

4) матриця BCG: аналіз портфеля продуктів або бізнес-одиниць за рівнем ринкової частки та темпами росту, що допомагає приймати рішення про інвестиції та припинення діяльності;

5) модель портфельного аналізу: Аналіз різноманітності продуктів або послуг у портфелі підприємства за такими критеріями, як дохідність, ризики та потенційний рівень ринкового попиту;

6) сценарний аналіз: Аналіз можливих сценаріїв розвитку подій та їх впливу на стратегічні цілі підприємства;

7) аналіз цілей та стратегій: Оцінка відповідності поточних цілей та стратегій підприємства його місії, визначення пріоритетів та розробка нових стратегій.

Ці методи допомагають підприємствам аналізувати різні аспекти їхньої діяльності та зробити обґрунтовані стратегічні рішення для подальшого розвитку

Зовнішній аудит проводиться незалежним аудитором на замовлення підприємства за узгодженими об'єктами, уклавши договір. Такий аудит є більш професійним та об'єктивним ніж внутрішній аудит, оскільки його здійснюють спеціалісти. Зазвичай зовнішній аудит застосовують для перевірки складання звітності, його проводять раз в один або два роки.

Зовнішній аудит забезпечує:

- 1) незалежну оцінку фінансової звітності: зовнішній аудитор надає незалежну оцінку фінансової звітності підприємства, що допомагає підтвердити достовірність та достовірність цих звітів перед зацікавленими сторонами, такими як інвестори, кредитори та регулюючі органи;
- 2) виявлення та зниження ризиків: аудитори виявляють можливі ризики та проблеми в області фінансів, внутрішнього контролю та операцій, що допомагає управлінцям управляти цими ризиками та знижувати їх вплив на діяльність підприємства;
- 3) підвищення довіри: аудиторське підтвердження фінансової звітності сприяє підвищенню довіри зацікавлених сторін до підприємства та його фінансової стійкості;
- 4) виявлення можливостей для поліпшення: аудитори можуть надати рекомендації щодо поліпшення внутрішнього контролю, оптимізації операційних процесів та управління ризиками;
- 5) відповідність вимогам законодавства та стандартам: зовнішній аудитор перевіряє відповідність фінансової звітності вимогам законодавства та міжнародним стандартам фінансової звітності;
- 6) покращення прозорості та відкритості: проведення зовнішнього аудиту демонструє готовність підприємства до відкритості та прозорості у своїй фінансовій діяльності;
- 7) захист інтересів власників та інвесторів: зовнішній аудит забезпечує захист інтересів акціонерів, власників та інвесторів, надаючи їм надійну та об'єктивну інформацію про фінансовий стан підприємства.

Зовнішній аудит є важливим елементом системи контролю та забезпечує надійність та довіру до фінансової звітності підприємства

Внутрішній аудит – це здійснення перевірки правильності ведення бухгалтерського обліку (відсутності помилок або навмисного викривлення інформації в обліку), ефективності здійснення господарської діяльності і

контролю в середині підприємства відділом аудиторів. Організація внутрішнього аудиту є більш раціональною для середніх або великих

Внутрішній аудит забезпечує:

1) оцінку ефективності внутрішнього контролю: дозволяє перевірити ефективність системи внутрішнього контролю підприємства та виявити можливі проблеми або слабкі місця, які потребують удосконалення;

2) виявлення ризиків та проблем: допомагає виявляти потенційні ризики та проблеми в операційних, фінансових та управлінських процесах підприємства;

3) моніторинг дотримання внутрішніх стандартів та політик: перевіряє, чи дотримується підприємство своїх внутрішніх стандартів, процедур та політик, а також чи вони відповідають законодавству та регулятивним вимогам;

4) оцінку ефективності операцій: дозволяє оцінити ефективність операційних процесів та виявити можливість їх поліпшення для забезпечення оптимального використання ресурсів;

5) підвищення довіри керівництва та зацікавлених сторін: допомагає забезпечити довіру керівництва та зацікавлених сторін до внутрішніх процесів та фінансової звітності підприємства;

6) рекомендації щодо удосконалення: надає рекомендації з удосконалення внутрішнього контролю, операційних процесів та управлінської діяльності підприємства;

7) підготовку до зовнішнього аудиту: допомагає підприємству підготуватися до зовнішнього аудиту та забезпечити відповідність вимогам і стандартам;

8) підвищення ефективності управління ризиками: допомагає виявити та оцінити ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, та розробити стратегії їх управління.

Внутрішній аудит є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та контролю в підприємстві, а також для забезпечення відповідності внутрішніх процесів законодавчим та регулятивним вимогам.

Висновки до розділу 3

1. Визначено основні етапи проведення аудиту достовірності формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар». Здійснено моніторинг необхідних джерел інформації для проведення аудиторської перевірки та зазначено основні аудиторські процедури – перевірка повноти визнання доходів, точності та існування, правильності оцінки визнаних доходів. Аудиторські процедури перевірки доходів – це сукупність дій, що здійснюються аудитором для збору доказів про правильність, повноту, об'єктивність та своєчасність відображення доходів у фінансовій звітності компанії. Перевірка доходів є однією з найважливіших частин аудиту, оскільки доходи безпосередньо впливають на фінансові результати, що можуть цікавити інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб. При аудиторській перевірці використовуються прийоми документального контролю, зокрема, формальну, арифметичну, логічну, нормативно-правову, взаємну та зустрічну перевірки. Встановлено, що на підприємстві доходи, що враховують з метою визначення об'єкта оподаткування, нараховуються з моменту їх виникнення згідно з нормами НП(С)БО та Податкового Кодексу України, незалежно від дати надходження або сплати коштів. Перевірка достовірності показників податкової звітності підприємства базувалась на визначенні достовірності та обґрунтованості даних обліку та їх співставленні з відповідними показниками декларації на прибуток підприємства, а також співставленні показників податкової звітності з показниками фінансової звітності.

2. За результатами проведеної аналітичної діагностики підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» встановлено, що протягом аналізованого періоду спостерігалися значні коливання у сумах отриманого доходу від реалізації виноробної продукції та послуг з переробки виноматеріалів. З 2021 року сума чистого доходу знизилася з 12616,70 тис. грн до 7697,70 тис. грн. Зміна структури отриманих доходів відбулася саме за рахунок збільшення суми інших операційних доходів. Якщо у 2021 році найбільша доля належала доходам від

продажу (94% від загальної суми), то в 2023 році – 74% від загального підприємницького доходу. На досліджуваному підприємстві інші операційні доходи представлені такими складовими, як дохід від отримання цільового фінансування, дохід від отриманих безоплатно оборотних активів, дохід від операційної оренди. Зростання саме цих доходів зумовлено ще й зміною діяльності, а саме впровадження сільськогосподарської діяльності та оцінкою таких специфічних активів як біологічні активи та сільськогосподарська продукція за справедливою вартістю, що передбачає визнання доходів від їх переоцінки та первісного визнання. при побудові рядів динаміки отриманого чистого доходу за період 2017-2023 роки були визначені за допомогою базисного та ланцюгового методу абсолютні зміни, темпи росту та темпи приросту отриманих доходів. З метою визначення основних напрямків ефективного розвитку підприємства ПрАТ «Виноградар» та враховуючи динамічні коливання раніше проаналізованих показників фінансового результату побудована кореляційно-регресійна модель, вирішення якої визначило основні фактори впливу на зміну результативного показника. Найбільш вагомими факторами визначено коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, продуктивність праці та коефіцієнт оборотності оборотних активів.

3. Основні напрямки удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» слід визначати за такими складовими: фінансовий та управлінський облік; фінансовий та стратегічний аналіз; зовнішній та внутрішній аудит. У системі фінансового обліку важливим та відправною точкою у контексті формування інформації про підприємницькі доходи є облікова політика підприємства. дотримання основних регламентів встановленого внутрішнього документу має бути спрямовано на достовірне визнання доходів від реалізації продукції та визнання доходів від виконання робіт та надання послуг. Також необхідним є правильне розмежування отриманих доходів за певними класифікаційними групами та видами діяльності. Для ПрАТ «Виноградар» необхідно правильно визначати та відносити до доходів звітного періоду суми цільового фінансування, які були зараховані до доходів

майбутніх періодів. Саме це розмежування безпосередньо впливатиме на формування фінансового результату звітного періоду. Розмежування доходів за видами діяльності – операційною, фінансовою та іншою потрібно для формування показників фінансової звітності та аналітичної діагностики економічного стану підприємства. Для поглиблення аналітичності облікового забезпечення підприємницьких доходів від основної діяльності ПрАТ «Виноградар» слід ввести додаткові субрахунки для визнання доходів від продажу продукції вітчизняним покупцям та покупцям-нерезидентам. Також підприємству ПрАТ «Виноградар» потрібно ввести систему управлінського обліку та впровадити бюджетування доходів та витрат основної діяльності. Стратегічний аналіз має бути спрямований на застосування методів та інструментів, що допоможе ПрАТ «Виноградар» аналізувати поточне становище, конкурентне середовище та розробляти стратегії для досягнення своїх цілей. Має бути проведена оцінка конкурентної ситуації на ринку, включаючи аналіз конкурентів, їхніх стратегій, сильних і слабких сторін, а також можливостей для розвитку. Внутрішній аудит виступатиме важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та контролю в підприємстві, а також для забезпечення відповідності внутрішніх процесів законодавчим та регулятивним вимогам

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота виконана на здобуття освітнього ступеня магістрат за ОПП «Облік, аудит та оподаткування підприємницької діяльності». В контексті поставленої мети та завдань щодо дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів обліку та аудиту формування підприємницьких доходів було отримано наступні результати.

1. За результатами дослідження сутнісних характеристик та ролі підприємницьких доходів в економічному розвитку підприємства акцентовано увагу на пріоритетність їх формування за окремими видами діяльності підприємства, тобто в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. За періодом участі у господарських процесах підприємства слід виокремлювати доходи поточного періоду та доходи майбутніх періодів. Доходи поточного періоду – це доходи, які підприємство отримало або нарахувало протягом звітного періоду (кварталу, півріччя, року) і які підлягають відображенню у звітності саме цього періоду. Вони є результатом звичайної операційної, фінансової та іншої діяльності компанії та безпосередньо впливають на формування фінансового результату за поточний період. Для забезпечення коректності фінансової звітності доходи поточного періоду відображаються у звіті про фінансові результати як частина доходів звітного періоду. Доходи майбутніх періодів на момент їх отримання чи нарахування обліковуються як зобов'язання і визнаються доходом лише у періоді, до якого вони належать. Задля прийняття управлінських рішень варто виділяти релевантні та нерелевантні доходи. Релевантні доходи – це доходи, які безпосередньо пов'язані з певним управлінським рішенням або конкретною ситуацією і враховуються при оцінці її економічної доцільності. Такі доходи є актуальними саме для цієї ситуації, оскільки вони змінюються залежно від прийнятого рішення. На відміну від них, нерелевантні доходи не впливають на вибір і не враховуються при обґрунтуванні альтернативних варіантів.

2. Визначено, що нормативне регламентування обліку доходів торговельних підприємств базується на національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, законодавчих актах та нормативних документах, що забезпечують єдність підходів до визнання, оцінки та відображення доходів у фінансовій звітності. Встановлено, що основними регламентами з облікового забезпечення підприємницьких доходів на національному рівні є НП(С)БО 15 "Дохід" – основний стандарт для обліку доходів, який встановлює вимоги до визнання, оцінки та розкриття доходів та НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" – встановлює загальні правила щодо формування фінансової звітності, яка включає розкриття доходів. На міжнародному рівні основним стандартом є МСФЗ (IFRS) 15 "Дохід від договорів з клієнтами" – регулює визнання доходу на основі п'ятиетапної моделі (визначення контракту, ідентифікація зобов'язань, визначення ціни, розподіл ціни на зобов'язання та визнання доходу після їх виконання). Цей стандарт є актуальним для компаній, які використовують міжнародні стандарти.

3. Аналіз та оптимізація доходів є важливими складовими системи управління підприємством, оскільки вони сприяють підвищенню фінансової стабільності, зростанню прибутковості та довгостроковому успіху компанії. Грамотний підхід до аналізу доходів дозволяє виявити ключові джерела доходів, визначити рентабельність різних напрямків діяльності та вчасно реагувати на зміни в ринкових умовах. Аналіз і оптимізація доходів є основними складовими успішного управління, які сприяють досягненню стратегічних цілей компанії та створенню додаткової цінності для її стейкхолдерів. Оптимізація доходів забезпечує компанію стабільними грошовими потоками, що дозволяє швидше реагувати на зміни в економічному середовищі, сприяє підвищенню конкурентоспроможності завдяки вдосконаленню цінової та збутової політики компанія може зайняти кращі позиції на ринку, максимізації прибутку - оптимізація доходів безпосередньо впливає на збільшення чистого прибутку підприємства. Аудит доходів підприємницької діяльності виконує критичну роль у створенні довіри до компанії серед інвесторів, кредиторів та інших

зацікавлених сторін, оскільки забезпечує об'єктивну оцінку її фінансового стану, прозорість операцій та дотримання законодавчих норм. За результатами аудиту інвестори отримують підтвердження, що фінансова звітність компанії є достовірною та точною, а це дає їм впевненість у стабільності та надійності бізнесу.

4. За практичними матеріалами ПрАТ «Виноградар» було встановлено, що основним видом діяльності є виробництво виноградних вин. Технологічний процес переробки винограду та виробництва вин та виноматеріалів налагоджений на високому рівні та забезпечував на протязі багатьох років отримання високих доходів та прибутків. Проте враховуючи втрату ринків збуту, проведення повномасштабної війни на території нашої країни ПрАТ «Виноградар» внесло зміни в установчі документи та зареєстрували такий вид діяльності відповідно до КВЕД як змішане сільське господарство. Ресурсний потенціал ПрАТ «Виноградар» представлений такими складовими як оборотні та необоротні активи. Активи підприємства у 2023 році сформовано в основному за рахунок власних джерел підприємства. Щодо залучених джерел формування ресурсного потенціалу ПрАТ «Виноградар», то слід зазначити що вони представлені поточними зобов'язаннями: доходами майбутніх періодів та кредиторською заборгованістю перед постачальниками. Основними постачальниками винограду були такі аграрні підприємства як ПСП «Колос» та Агрофірма «Владичень». Також ТОВ «Катран» є основним постачальником паливно-мастильних матеріалів, ТОВ «Укрхімтрест» – постачальником добрив. Використовуючи наявні ресурси ПрАТ «Виноградар» отримує економічні вигоди у вигляді виробленої продукції з подальшою її реалізацією, що в порівнянні з понесеними витратами дозволяє формувати прибутки. Доходи підприємства звітного періоду формуються за рахунок продажу продукції вітчизняним покупцям, серед яких варто відзначити таких, як ПрАТ «Артвайнері», ПрАТ «Харчовик», ТОВ «Таїрово Вайнері», ТОВ «Агро-ЮГ».

5. Загальна організація ведення бухгалтерського обліку, порядок формування показників фінансової звітності та її подання здійснюється

відповідно національного законодавства та НП(С)БО. Справляння загальнодержавних податків та зборів, порядок складання та подання податкової звітності на підприємстві ПрАТ «Виноградар» відповідає основним вимогам Податкового Кодексу України. Для узагальнення облікової інформації ПрАТ «Виноградар» використовує автоматизовану систему обліку. Для ведення податкових розрахунків використовуються програма «М.Е.Дос.». Основним внутрішнім документом, що регламентує організаційні аспекти ведення бухгалтерського обліку є Наказ про облікову політику. Процес документального забезпечення формування доходів від основної діяльності включає в себе юридичну та економічну складову. Тобто юридична сторона передбачає укладання контрактів з контрагентами на поставку виноробної продукції та інших товарів, або надання послуг з переробки виноматеріалів та транспортних послуг. Продаж продукції (товарів) здійснюється на основі Специфікації, а також первинних документів, що засвідчують факт здійснення операції з відвантаження продукції покупцеві. Загальна організація обліку, документальне оформлення операцій з поставки виноробної продукції, інших товарних запасів контрагентам відповідає усім регламентам національного обліку. Формування показників фінансової звітності за даними обліку не має особливих порушень.

6. Проведена оцінка системи облікового забезпечення формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» дозволяє констатувати, що дотримується загальна облікова регламентація відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» щодо умов визнання отриманих доходів звітного періоду та доходів майбутніх періодів. У фінансовій звітності, яка складена з урахуванням регламентації НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», доходи звітного періоду відображені у формі 2-м «Звт про фінансові результати», а доходи майбутніх періодів – у формі 1-м «Баланс» у складі поточних зобов'язань у 3 розділі пасиву балансу. Доходи звітного періоду представлені в основному чистим доходом від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг. Також мають місце інші операційні доходи у вигляді операційних курсових різниць, реалізації інших оборотних активів, отриманого доходу від коштів цільового фінансування та

інших доходів, які сформовано за рахунок визнання частини доходів майбутніх періодів доходами звітного періоду.

7. Визначено основні етапи проведення аудиту достовірності формування підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар». Здійснено моніторинг необхідних джерел інформації для проведення аудиторської перевірки та зазначено основні аудиторські процедури – перевірка повноти визнання доходів, точності та існування, правильності оцінки визнаних доходів. Аудиторські процедури перевірки доходів – це сукупність дій, що здійснюються аудитором для збору доказів про правильність, повноту, об'єктивність та своєчасність відображення доходів у фінансовій звітності компанії. Перевірка доходів є однією з найважливіших частин аудиту, оскільки доходи безпосередньо впливають на фінансові результати, що можуть цікавити інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб. При аудиторській перевірці використовуються прийоми документального контролю, зокрема, формальну, арифметичну, логічну, нормативно-правову, взаємну та зустрічну перевірки. Встановлено, що на підприємстві доходи, що враховують з метою визначення об'єкта оподаткування, нараховуються з моменту їх виникнення згідно з нормами НП(С)БО та Податкового Кодексу України, незалежно від дати надходження або сплати коштів. Перевірка достовірності показників податкової звітності підприємства базувалась на визначенні достовірності та обґрунтованості даних обліку та їх співставленні з відповідними показниками декларації на прибуток підприємства, а також співставленні показників податкової звітності з показниками фінансової звітності

8. За результатами проведеної аналітичної діагностики підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» встановлено, що протягом аналізованого періоду спостерігалися значні коливання у сумах отриманого доходу від реалізації виноробної продукції та послуг з переробки виноматеріалів. З 2021 року сума чистого доходу знизилася з 12616,70 тис. грн до 7697,70 тис. грн. Зміна структури отриманих доходів відбулася саме за рахунок збільшення суми інших операційних доходів. Якщо у 2021 році найбільша доля належала доходам від

продажу (94% від загальної суми), то в 2023 році – 74% від загального підприємницького доходу. На досліджуваному підприємстві інші операційні доходи представлені такими складовими, як дохід від отримання цільового фінансування, дохід від отриманих безоплатно оборотних активів, дохід від операційної оренди. Зростання саме цих доходів зумовлено ще й зміною діяльності, а саме впровадження сільськогосподарської діяльності та оцінкою таких специфічних активів як біологічні активи та сільськогосподарська продукція за справедливою вартістю, що передбачає визнання доходів від їх переоцінки та первісного визнання. при побудові рядів динаміки отриманого чистого доходу за період 2017-2023 роки були визначені за допомогою базисного та ланцюгового методу абсолютні зміни, темпи росту та темпи приросту отриманих доходів. З метою визначення основних напрямків ефективного розвитку підприємства ПрАТ «Виноградар» та враховуючи динамічні коливання раніше проаналізованих показників фінансового результату побудована кореляційно-регресійна модель, вирішення якої визначило основні фактори впливу на зміну результативного показника. Найбільш вагомими факторами визначено коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, продуктивність праці та коефіцієнт оборотності оборотних активів

9. Основні напрямки удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємницьких доходів ПрАТ «Виноградар» слід визначати за такими складовими: фінансовий та управлінський облік; фінансовий та стратегічний аналіз; зовнішній та внутрішній аудит. У системі фінансового обліку важливим та відправною точкою у контексті формування інформації про підприємницькі доходи є облікова політика підприємства. дотримання основних регламентів встановленого внутрішнього документу має бути спрямовано на достовірне визнання доходів від реалізації продукції та визнання доходів від виконання робіт та надання послуг. Також необхідним є правильне розмежування отриманих доходів за певними класифікаційними групами та видами діяльності. Для ПрАТ «Виноградар» необхідно правильно визначати та відносити до доходів звітного періоду суми цільового фінансування, які були зараховані до доходів

майбутніх періодів. Саме це розмежування безпосередньо впливатиме на формування фінансового результату звітного періоду. Розмежування доходів за видами діяльності – операційною, фінансовою та іншою потрібно для формування показників фінансової звітності та аналітичної діагностики економічного стану підприємства. Для поглиблення аналітичності облікового забезпечення підприємницьких доходів від основної діяльності ПрАТ «Виноградар» слід ввести додаткові субрахунки для визнання доходів від продажу продукції вітчизняним покупцям та покупцям-нерезидентам. Також підприємству ПрАТ «Виноградар» потрібно ввести систему управлінського обліку та впровадити бюджетування доходів та витрат основної діяльності. Стратегічний аналіз має бути спрямований на застосування методів та інструментів, що допоможе ПрАТ «Виноградар» аналізувати поточне становище, конкурентне середовище та розробляти стратегії для досягнення своїх цілей. Має бути проведена оцінка конкурентної ситуації на ринку, включаючи аналіз конкурентів, їхніх стратегій, сильних і слабких сторін, а також можливостей для розвитку. Внутрішній аудит виступатиме важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та контролю в підприємстві, а також для забезпечення відповідності внутрішніх процесів законодавчим та регулятивним вимогам

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белозерцев В. С., Гринько І. С. Облік доходів на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8421> (дата звернення: 17.09.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.91](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.91)
2. Березіна Л. М., Варахсіна О. В., Олійник А. С., Рак А. Г. Теоретико-методологічні основи управління конкурентоспроможністю підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 35–42.
3. Болтянська Л. О., Андрєєва Л. О., Лисак О. І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Херсон. ОЛДІПЛЮС, 2015. – 668с
4. Бондарук Т.Г., Заїчко І.В., Бондарук І.С. Діагностика фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства в системі фінансового менеджменту. *Науковий вісник Національної Академії статистики, обліку та аудиту*. 2022. № 1-2. С. 63-75.
5. Буди́ко О.В., Хижняк І.Ю. Особливості аудиту діяльності торговельного підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 1(6) С. 111-117
6. Власенко В.В., Гребельник М.М. Суть та види конкурентних переваг підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 49. С. 97-103.
7. Волошина О.А., Кордзаія І.А., Даценко С.М. Методичні підходи до аналізу доходів підприємства та факторів їх формування. *Ефективна економіка*. 2019. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7119> (дата звернення: 30.09.2024).
8. Воскалько Н.М., Воскалько В.І. Обліково-поадткові асппкти розкриття інформації про доходи підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 51. С. 195-199.
9. Гринько Т., Гвініашвілі Т., Котловська Н. Управління конкурентоспроможністю підприємств оптової торгівлі. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 49-53. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-9>

10. Гросул В. А., Зубков С. О. Методичний інструментарій оцінки конкурентоспроможності бізнес-моделі торговельного підприємства. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2017. № 10. С. 252-253.

11. Губарик О., Юрченко А. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики функціонування підприємства та удосконалення системи економічної безпеки на основні покращення фінансового стану. . *Економіка та суспільство*, 2021. Випуск 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-26>

12. Добрунік Т.П. Сучасна проблематика обліку фінансових результатів діяльності торговельних підприємств. *Науковий вісник ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. № 13. С. 95—99.

13. Зюкова М.М., Вороніна В.Л. Підходи до обліку доходів за міжнародними та національними стандартами. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 53. 195-201.

14. Кириченко С. О., Половинка К. І. Принципи формування асортиментної політики. *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 90–94.

15. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк – Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с

16. Кравченко М.О., Леонтовська М.А. підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2022 № 24. С. 93-94.

17. Крижановська А.С. Результативність діяльності торговельних підприємств як об'єкт управління. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 4 (68). С. 111-117

18. Ладунка І.С., Ммітусов Ю.С. Стратегії зростання прибутковості бізнесу. *Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 32. С. 137-142.

19. Лазаренко Р. Управління доходами торговельного підприємства. *ЛОГОС. МИСТЕЦТВО НАУКОВОЇ ДУМКИ*. 2018. Випуск 1. 67-70. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/69>

20. Лисецький А.С., Чабан Г.В. Організація внутрішнього аудиту доходів від основної діяльності підприємств. *Економічний вісник університету*. 2018. Випуск № 36/1. С. 128-137

21. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016-2017 років. Частина 1-2. К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2018. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit> (дата звернення 20.09.2024).

22. Морщенок Т.С., острик А.Ю. Диверсифікація діяльності як напрям розвитку та посилення конкурентних переваг торговельного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2016. Випуск 7. С. 395-401.

23. МСБО 1 «Подання фінансової звітності». URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standartifinansovoi-zvitnosti>

24. МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами». URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення: 22.10.2024)

25. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 14.10.2024)

26. НП(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів» URL:

27. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 14.01.2024)

28. Остапенко Я.О., Морозовський П.А. Чинники впливу на формування доходу підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 115-119.

29. Офіційний сайт ПрАТ «Виноградар» URL: <https://youcontrol.com.ua/>

30. Офіційний сайт ПрАТ «Виноградар» URL: <https://clarity-project.info/smida/13911074?year=2020>

31. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів

України від 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення: 15.09.2024).

32. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.10.2024).

33. Подмешальська Ю. В., Прокопенко А. Ю. Удосконалення обліку та аудит доходів від реалізації готової продукції в умовах використання інформаційних систем та технологій. *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 71–81. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.1-2.71](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.1-2.71)

34. Подолянчук О.А. Доходи: проблемні аспекти сутності та класифікації. URL: <http://www.repository.vsau.org/getfile/2162>. (дата звернення 29.09.2024 р.)

35. Поліщук О.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами в аграрних підприємствах України. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 231-234.

36. Полятикіна Л.І., Бурян Н.Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 33. Частина 2. С. 36-39.

37. Попович О.В., Діденко Н.Ю. Тлумачення економічної сутності категорії «дохід». *Економіка і суспільство* Випуск 7. 2016. С. 975-978.

38. Про аудит фінансової діяльності та аудиторську діяльність: Закон ВРУ від 21.12.2017р. № 2258 –УІІІ. / Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 19.09.2024).

39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 11.09.2024).

40. Пушкар І.В., Ніколаєва Г.А. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів на торговельному підприємстві: методичний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 22. С. 78-82.

41. Селіванова Н.М., Ревуцька А.О. Проблеми нормативно-правового забезпечення обліку доходів підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 16. С. 198-205.

42. Сотник А., Бірюченко С. Бізнес-діагностика комерційної діяльності промислового підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-88>

43. Таран-Лала О., Сухорук К. особливості стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-66>

44. Трусов Олександр. Інкотермс 2020: особливості можливого застосування. *Вісник «Офіційно про податки»* URL: <http://www.visnuk.com.ua/> (дата звернення: 06.09.2024).

45. Фельченко О.О., Побережна Н.М., Юр'єва І.А. Особливості класифікації доходів торговельних підприємств. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Випуск 2 (25). С. 426-429.

46. Шевченко Л.С. Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства) : навч. посіб. у питаннях і відповідях. Харків, 2022. 312 с

47. Grynko T., Hviniaashvili T. Strategic inventory management of a trading enterprise. *Економічний простір*. 2022. No 181. С. 89–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-15>

48. Яворська Т.І., Соболевська О.О. Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. №2 (42). С. 101-107.

ДОДАТКИ